

Štev. 7.

Na Dunaju, 10. aprila 1898.

Letnik XI.

Hej, Slovani!

Velika noč nas spominja na izrek: »Mi vstajamo!« s katerim se kaj radi tolažijo in bodré sosebno mali slovanski narodi, kedar hočejo razlagati sovražno jim postopanje svojih nacionalnih nasprotnikov. Slovani res vstajajo, vendar je treba vprašati: *kako?*

V pogledu na druge večje in manjše sosede, zlasti na velike *agresivne* narode vstajajo Slovani v obče prekasno, prepočasno, in to utegne postati za njih bodočnost odločilno in celó usodno.

Na to tudi računijo, na prvem mestu današnji Nemci v skupnosti in v pruski Nemčiji posebe. Kolikor bolj podsevižejo Slovani, toliko hitrejšje in razprostraniše mečejo Nemci svoje *goste* mreže.

Velikonemška politika z vsem, kar je v njeni zvezi in pod njenim neposrednim ali posrednim vplivom, je Slovanstvu najopasniša, sosebno pa balkanskim in avstro-ogerskim slovanskim narodom.

Velikonemčija je uže davno zasnovala načrte za prostrano *svetovno* politiko, in sedaj začenja to politiko izvrševati v velikim stilu in povsod z natanko določenimi pomočki. Najrej si je vstvarila veliko vojsko na suhem in potem se je začela pripravljati za veliko silo po morju. Uže francoske milijarde je porabljala za Severovstočni vodotok, je množila vojne ladije, in sedaj so ji v parlamentu dovolili velikanske vsote v obliki posebnega zakona za pomnoženje vojnega brodogva. S to pomorsko silo si hoče pridobivati novih zemelj po svetovnih zunaj Evrope; v Afriki in Aziji nastavlja velike trgovske naselbine, ki naj postanejo kvas jednaki svetovni politiki, kakoršno je doslej izvrševala Anglija.

V Evropi zaseda sosebno trge med Slovani, specialno na Balkanu proti Mali Aziji. V srednjem morju hoče ob bodočih izpremubah in političkih spletkah igrati še večjo vlogo, nego jo je igrala doslej Anglija.

Povsod med slovanskimi narodi, tudi ruskim, pospešuje, nemška kapitalistiška podjetja in s tem tudi nemško kulturo protestantskega značaja. Velikonemški pionirji se pošiljajo v Turčijo in celo na krajni vstok za učitelje azijskih čet. Tako se snujejo postojanke za bodoče boje, v katere bodo vpleteni tudi Slovani, sosebno pa Rusija. Vse zasnove velikonemškega delovanja so take, da bodo imeli Slovani hude boje z Nemci; vse se dela s pomočjo dalekosežnih določnih idej, in te ideje dajajo pomišljati uže danes slovanskim dejateljem, to pa zato,

ker se slovanski narodi ne pripravljajo zavračanje pan-germanskega stremljenja.

Balkanski narodi, imenoma Srbi in Bolgari, padajo čim dalje bolj pod silo in vpliv zapadnega, specialno nemškega kapitalizma; Židovstvo se vedno bolj šopiri med njimi, kakor v Bosni in Hercegovini, in to Židovstvo deluje gmotno sicer za se, razjeda pa ostanke slovanskih tradicij in živih slovanskih starin na korist Zapadu, pred vsem Nemštvu. Moč pravoslavja in njegovega grško-slovanskega obreda se izpodkopuje ali slabi, toliko bolj pa se dela propaganda drugih zapadnih veroizpovedanj.

Azbuko so si Srbi uže popačili, in med Bolgari in Srbi se v literaturo zanaša preveč zapadni duh, a se toliko bolj zanemarjajo narodne svojine. Bolgari in Srbi se tudi politički med seboj slabé, ker si dovoljujejo toliko različnih strank, kolikor jih ne porajajo niti zapadni parlamenti. Slabo se utvrjujejo in smislu o kaki moralni solidarnosti z zapadnimi Slovani nimajo nobenega. Avstro-ogerski Slovani so se v čas osvobojanja balkanskih Slovanov oduševljali za poslednje, a ti se sedaj čisto nič ne brigajo za hudo položjenje Slovanov naše monarhije; Srbi v Srbiji poštevajo pač položjenje Srbov avstro-ogerskih, drugih Slovanov, razun Hrvatov, pa niti ne poznajo. Med Srbi se držé doslej dobro jedino Črnogorci, ker jih vodi modra kneževa roka.

Med Hrvati je političko strankarstvo zaseklo narodu najhujše rane, in tudi med njimi bi bil duh moralne solidarnosti z drugimi kmalu izginul; ne Hrvati, ne Srbi niso še dovolj zapazili, kaka opasnost preti tudi njim, od pan-germanske politike in njih ekonomskih pa kulturnih zasad.

V Avstro-Ogerski so ostali slovanski narodi bez tiste vzajemnosti, ki bi jih bila dovedla do kulturnih vezij. Politiški in literaturni separatizem jih je potlačil do onemoglosti. Tostranski Slovani se zmenijo najmanj za najšibkejšje ogerske Slovane: za Slovake in podkarpatske Maloruse; pravega smisla pa nimajo niti za Hrvate v banovini. Tostranski Hrvatje in Čehoslovani niso zasnovali niti takega skupnega programa, ki bi ugajal njim in potem tudi Malorusom pa Slovencem. Danes pobija češki separatizem celó tisto nacionalno avtonomijo, katero je pošteval Palacký pred 50 leti, in katera bi rešila in more jedina rešiti Slovane *obeh* polovin cesarstva. Danes je politička modrost tostranskih Slovanov dospela tje, kjer se bojé vsiljenja nemškega kot državnega jezika!

Med tostranskimi Slovani je strankarstvo *desetletja* zapravljalo čas in narodne moči, v tem ko so se nemški

politiki oboroževali vedno bolj takó da danes uže kar naravnost hočejo naložiti diktaturo zlasti Čehoslovanom in Slovencem. Politika poljskega plemstva je posredno najbolj zakrivila, da so slovanski tostranski politiki toliko modri — pangermanskemu stremljenju na korist.

Kje je ostalo stremljenje za jednoten slovanski alfabet, za obajenje zavesti o cirilo-metodijski cerkvi in o potrebi *skupnega občevalnega* slovanskega jezika? Vse te potrebe zapadni Slovani niso le — prespali, temveč so jih celó po svojih rojakih v posvetni in duhovni suknji naravnost zasmehovali in pobijali!

Tako umejo mali slovanski narodi tiste ideje, katere porablja pangermanska propaganda povsod med Nemci in proti vsaki iskri slovanskega probunjenja.

Nemec vé, kaj znači jednotni alfabet in jezik za skupno literaturo in kulturo; Slovan pa poslušá tistega Nemca, ki tvrdi, da kar je Nemca primerno in potrebno, ne velja tudi za Slovana.

Takó vstaja Slovan, giblje se, a velikih kulturnih idej in vezij doslej ni pošteleval, in kjer jih ima, jih pa ne ceni. Takó Slovan vstaje pri drobižu v mišljenju in stremljenju; on vstaja, *a zaostaja*, in ker *odločuje — tek-movanje*, danes bolj nego poprej, bati se je treba, da slovansko vstajanje ne dovede spasenja. To pa pomenja toliko, kakor da bi sploh ne bilo pričelo vstajanje med Slovani. Treba je torej, da se na prvem mestu mali slovanski narodi oprimejo velikih idej, ki bi jih družile ter krepile kulturno, takó kakor se po skupnih kulturnih vezeh povzdigujejo veliki narodi. Take obče ideje so toliko potrebniše, kolikor močnejši je tisti agresivni veliki narod, kateri najbolj grozi slovanski bodočnosti. Vstajajmo, a vstajajmo z idejami, ki nas vežejo, ne pa delé in slabé!

Nemški kot državni jezik.

Avstrijskim Nemcem raste greben vedno bolj, in njih drznost se večá ne le od leta do leta, temveč poslednji čas uže od meseca do meseca. Nemške stranke razglašajo svetu, da se držé ustave in da jo branijo proti dež. avtonomistom, sosebnó pa proti državno-pravnim narodom, na prvem mestu Čehom; a sami hočejo isto ustavo rušiti s tem, da dandanes izrecno zahtevajo *zakonito* nejednakost narodov in da hočejo celó potóm zakonov vstvariti narode prve in druge ali še niže vrste, torej narode, kakor jih poštega teorija Wolfovcev in Schönerejancev.

Najbolj čudno je pa to, da so celó takó zvane zmerne nemške stranke oprijele se naukov prusofilskih radikalcev. V sileški deželni zbor ima pravo zahajati tudi kardinal Kopp, ki kot škof pase poleg ovčic pruskega podanstva tudi nekoliko katoliških ovčic na avstrijski zemlji. Ta viši cerkveni dostojanstvenik je v sileškem zboru, v soglasju z nemškimi nacijonalci, povdarjal potrebo nemškega kot državnega jezika, češ, da ž njim se ohrani jednota državi. Pruskonemškemu kardinalu bi se ne čudili, da se je navzel velikonemške teorije in prakse; saj vidi in sliši, kakó pruski ministri s pretvezo hranjenja državne jednote — prepovedujejo poznanjskim in v obče pruskim Poljakom celó to, da bi si za svoje denarje, privatnim potóm pridobili elementarno znanje poljskega jezika. V posvetnih, nacijonalno-politiških stvareh ostajajo tudi kardinali ljudje z običajnim človeškim razumom. Bolj

se je treba uže čuditi princu Liechtensteinu, dr. Luegerju in tovarišem, da — nekoliko stilistiški prikrito — tudi oni povdarjajo privilegovano mesto nemškemu narodu in s tem tudi nemškemu jeziku. Vidi se, da nemške stranke, od prve do zadnje, od najradikalniše do najbolj konservativni, bi rade vteple nemški kot državni jezik v sedanjo ustavo in takó isto porušile ter čl. XIX. pokopale na veke vekov, dasi je ista ustava s istim čl. XIX. vred na veke vekov svečano podeljena jednako vsem narodom.

Nemške stranke so torej postale nakrat proti-ustavne in hočejo hegemonijo tudi z zakonom priboriti nemškemu narodu. Iste stranke, ki pobijajo historisko pravo Čehoslovanov, se sezivljajo na historiska prava Nemcev, češ, da so oni zasnovali in branili to državo. To niti resnično ni, in ko bi bilo, so zato uživali privilegije vse veke obstanka stare Avstrije in jih uživajo do današnjega dne v celokupni monarhiji v obče in v tostranski polovini posebe. Slovenci n. pr. pa, ki so bili od začetka v tej državi, ki so jo branili z drugimi narodi, pa so od veka do veka izgubljali vedno več svoje zemlje, s katero so se okoristili Nemci na Tirolskem, Koroškem, Štírskem in drugih sedaj bolj ali manj čisto nemških avstrijskih deželah.

Sicer pa so najbolj Nemci priznali sedanjo ustavo, in takó zvana ustavoverná stranka jo je izrabljala od začetka do Taaffeja nemškemu narodu na korist, in število državnih poslancev svedoči tudi še danes, da *jedna* tretjina Nemcev razpolaga s tolikimi zastopniki, kakor *dve* tretjini ostalega, po veliki večini slovanskega naseljenja. Hegemonijo so dovolili Madjarom tam in so jo prek in prek poleg Poljakov in Italijanov hranili tukaj; sedaj jo hočejo — proti ustavi — se posebe ščititi s posebnim zakonom o nemškem kot državnem jeziku. Kolikor se je nemški jezik dejanski rabil kot državni jezik, to naj mu ostane in, če možno, naj svoje meje raztegne še dalje.

Nemški kot državni jezik bi bil takó najočitniši simbol nemške hegemonije, ker poslednja se razprostira mnogo dalje nego na jezik. V sestavi te hegemonije je treba poštovati postulat nemškega kot drž. jezika.

Sedaj pa pogledjmo na zahtevo nemškega kot državnega jezika posebe, in oglejmo si to vprašanje tudi s stališča tiste logike, ki jo rabijo Nemci sami. V ustavi, kakor rečeno, ni nikjer govora ne o nemškem, ne o kakem drugem kot državnem jeziku. Nobenega stavka ni v tej ustavi, iz katerega bi se mogel naravno in neprisiljeno izvajati tak jezik. Zahtevanje uzakonjenja nemškega ali katerega jezika koli kot državnega je za ustavo nekaj novega, in zato bi se morala izpremeniti. Tako vtepanje nemškega kot drž. jezika ne pomenja tega, kar znači izvrševanje ustave. Izvršuje se le to, kar je vključeno; obsežnišim zahtevam se pritaknejo manj obsežniše, podrejene določbe. Nemški kot državni jezik bi se pa ne mogel izvesti iz čl. XIX., temveč bi se priložil kot nekaj, česar doslej ni bilo v ustavi.

Radi takega značaja, ki bi ga imel nemški kot državni jezik, bi drž. zbor potreboval kvalifikovano večino, t. j. dve tretjini glasov, da bi se uzakonil nemški kot drž. jezik. Take večine ni z lahka dobiti kljubu temu, da je volilni red nad vse ugoden nemškemu narodu. Nu, recimo, da bi se sestavila taka večina za nemški postulat, ostala bi krivica vendar krivica, ko bi se narodi pripravili ob svojo nacijonalno jednako-

pravnost, in uže sama namera bi ostala večno krivična. Narodi, dokler je kaj krvi v njih, bi se ne udali za tako določbo. Tolaziti pa se morejo a priori, da tak sklep drž. zbora ne bi postal nikdar zakon; kajti tisti, ki je podelil ustavo, čuva nad njo, on jo je svečano podelil za se in za svoje naslednike, in takó bi tak sklep ne dobil sankcije. Zato pa se nemške stranke same tolažijo, češ, da le polagoma pridejo do tega cilja. Sedaj pa jim gre zato, da s pretiranim zahtevanjem priboré kar možno velike koncesije in privilegije nemškemu jeziku v zahtevanem jezikovnem zakonu.

Slovani pa vendar morajo nemški postulat o drž. jeziku smatrati zaresnim in računati s tem, da bodo imeli opraviti s tem vprašanjem takó ali takó. Nemci se sezivljajo nato, da z drž. jezikom je treba ščititi državo, češ, da bi bila drugače opasnost celó za obstanek države. Nemške stranke poštevejajo pri imenu države jedino tostransko polovino cesarstva, da bi toliko laže soplele občinstvo; kajti ko bi se ozirale tudi na Ogersko, bi isto občinstvo takoj zasledilo, da tam je madjarščina drž. jezik, in da cesarstvo vendar še obstaja kljub duvalizmu in kljub temu, da na Ogerskem ni nemški kot drž. jezik. A tudi v tostranski polovini se nemška logika ne zлага z dejstvi; kajti Italijanom se je drž. jezik dopustil od začetka ustave dalje, kakor je bil v rabi pred ustavno dobo. Poljakom je nemška ustavoverna stranka za njih protislovanske usluge v drž. zboru in zunaj njega tudi privolila, da je v Galiciji v veliki meri poljščina veljavna kot notranji ali državni jezik. Ako je torej v tej polovini celó več drž. jezikov, in ako kljub temu še obstaja ista polovina, govore množoletna dejstva proti nemški logiki, ki tvrdi, da le z nemškim kot drž. jezikom se ohrani jednota in obstanek države.

No tudi ko bi se pokazalo kot resnično, kar iz nacionalne sebičnosti tvrdijo nemške stranke, mogli bi Slovani odgovoriti, da tostranska polovina ni potrebna kot država. Slovani niso vstvarili duvalizma, torej dveh držav; oni se obračajo v skupnosti proti duvalizmu, in celó poljske mase niso ž njim zadovoljne. Slovani tudi niso države ščitili, da bi se naposled vstvaril duvalizem, ki je na korist le gospodovalnim narodom, najbolj pa pangermanskim interesom, temveč Slovani hočejo biti pod zaščito mogočnega cesarstva, torej jednotne državne skupnosti. Čehoslovani so se izrecno podredili Habsburški dinastiji, da bi s svojo pomočjo sestavili veliko državo, katero bi branili, in katera bi branila njih. Če je pa takem potreben državni jezik, potreben je le jeden, in dokler ostane duvalizem, ne morejo Nemci dokazati potrebe nemškega kot drž. jezika. Ko bi ne bilo duvalizma, ko bi ne imeli poleg Nemcev tudi Poljaki in Italijani svojega kot drž. jezika, bi vsaj na videz mogli Nemci dokazovati potrebo jednega kot drž. jezika in bi najbrže svoj jezik vsilili kot drž. jezik.

Pravilniša logika Nemcev bi bila ta, da bi kot sredstvo za namen najprej začeli boriti se proti obstanku duvalizma ter dokazovati, kakó škodljivo je to, da Madjari niso sprejeli nemškega kot drž. jezika. V tej borbi bi dobili za pomočnike tudi Slovane, dasi iz drugih vzrokov, nego bi ga imeli Nemci. Izpodmaknuti bi morali potem tudi poljski ali italijanski kot drž. jezika. Takó bi si Nemci pridobili vsaj prikladniši material za svoje dokazovanje o potrebi nemškega kot drž. jezika. Kakó šepasto je gledé na to Schönerer-

jevo namerjanje, da hoče ločiti Galicijo iz tostranske polovine, in da s svojim stavljenim predlogom o drž. jeziku hoče delati za Dalmacijo in Galicijo nekako izjemo. Schönererju je nemški kot drž. jezik potreben uže za manjši obseg zemelj, nego jih vključuje tostranska polovina, in Schönerer ne taji, da hoče Čehe in Slovence spraviti naposled pod prusko Lickelhaubo. V Schönererjevem smislu je 25. marca v »W. Tgbl.« nek »državnik« predlagal gledé na nemški drž. jezik nekako izjemo za Galicijo, izrecno povdarivši, da Poljakom je treba prepustiti poljski kot drž. jezik za posebne zasluge, ki so jih pridobili v interesu nemštva. Zaslužen poklon!

Kakor vidimo, hegemonistiško stremljenje ne pozna stvarne logike; ravna se po svoji volji: sic volo, sic iubeo!

Nemci gledé na Slovane pozablajo na svojo lastno logiko, ki jo rabijo v drugih sestavah. Proti Badeni-jevim jezikovnim naredbam so grmeli tudi radi tega, češ, da se ne bodo učili češkega jezika, ki ni svetoven in je celó »manj vreden« jezik »manj vrednega naroda«. Tu so se tički à la Wolf dobro vjeli. Zakaj pa prepuščajo Poljakom poljščino kot drž. jezik? Saj tudi oni niso ne kot narod, ne s svojim jezikom svetovne vrednosti in svetovnega pomena v smislu zares velikih narodov. Zakaj prepuščajo Nemci Madjarom madjarski kot drž. jezik? Saj je Madjarov v skupnosti za več milijonov manj, nego Poljakov v Rusiji. Avstro-Ogerski in Nemčiji. In tisti Schönererjanci in Wolfovci, ki se toliko bahajo s teorijo o izvoljenih pasmah ali plemenih, pobijajo Slovane, ki so v vrsti Arijevcev kakor Germani, v tem ko pripadajo Madjari in dosledno tudi njih jezik k manj sposobnim in tudi manj vrednim. Kje je tu teorija in praksa in doslednost?

Če Nemci prepuščajo v cesarstvu poleg svojega tudi madjarski in še kak drug kot drž. jezik, morali bi po svoji lastni logiki odločiti se samo za take drž. jezike, ki sposablajo k čitanju večih, da ne rečemo, svetovnih literatur, in s katerimi pridemo približno jednako daleč, če ne še dalje, kakor z nemškim jezikom. Nemci, hoté ali nehoté, so prisiljeni priznati, da s katerim koli pisanim ali tudi samo govorjenim slovanskim narečjem pridemo mnogo dalje, nego z madjarskim jezikom; kajti znanje samo jednega takega jezika ali narečja sposablja nas, da bez velikih težav proderemo v skupno slovansko, torej tudi rusko literaturo, in da moremo s takim znanjem izhajati po vseh slovanskih zemljah z vsem slovanskim naseljenjem. Nemcem bi tako znanje še posebe ugajalo, ko povdarjajo in izvršujejo tudi dejanski svoje geslo: »Drang nach Osten!« Kako je to, da samo v Avstriji, bolje rečeno, v tostranski polovini cesarstva postopajo ravno v nasprotju s svojo logiko in svojim glavnim agresivnim stremljenjem?

Doslednost bi jih morala dovesti do tega, da bi se v cesarstvu odbrala dva glavna kot državna jezika, nemški in poleg njega tisti slovanski jezik, ki je po njih teoriji največ vreden, torej vsaj sovrsten z nemškim literaturnim jezikom.

Pri takem pripoznanju bi bili Nemci zajedno modri, v smislu današnjih konstitucij, ki se ravna po principu večine. Pravično in dostojno bi vendar bilo, da bi se ne vsiljevali jeziki manjšim večinam naseljenja. V tostranski polovini cesarstva so Slovani v večini, in bi bilo le pravično, da bi se njim dovolil

vsaj jeden državni jezik iz srede njih jezikov. V ogerski polovini so Slovani zopet v večini, in tam se jim vsiljuje madjarski kot državni jezik, kateri, po teoriji Wolfovcev, mora biti manj vreden nego vsak slovanski jezik in kateri nima ne svetovne literature, ne svetovnega pristopa med druge narode. V celokupni monarhiji je kakih 25 milijonov Slovanov vendar toliko vredno, da bi se postavili na isto stopinjo, kakor kakih 10 milijonov Nemcev, in da bi ti priznali potrebo poleg nemškega tudi jednega slovanskega kot državnega jezika. —

Ta slovanski jezik bi se odbral po tisti logiki, ki jo rabijo Nemci za svoj kot državni jezik. Potem bi ne mogli Wolfovci več trditi, da je dotični jezik »manj vreden« ali manjše praktične vrednosti; kajti ž njim bi se avstro-ogerskim Nemcem otvoril tudi gledé na znanje tisti vstočni svet, po katerem pangermanska politika gleda danes še posebe toliko poželjivo.

Če bodo Nemci vsiljevali nemški kot državni jezik, otvorijo se Slovanom oči tudi iz takih vzrokov, in zahtevali bodo po svoje to, kar zahtevajo sedaj nemške stranke v nemškem interesu.

Čudno je pa tudi to, da nemške stranke nakrat pozabljajo svoje geslo od poslednjih let, vsled katerega so trdili, da one se čisto nič ne brigajo za nemški kot drž. jezik, češ, da to je zadača državna, torej vsakodobnih vlad. Če nemški kot drž. jezik nič mari ni nemškim strankam, zakaj se pa sedaj potezajo celó za njegovo vzakonjenje? Ali ni dovolj, da so Slovani doslej molčé trpeli nemški jezik kot državni jezik, kljubu temu, da se kaže pred sedaj veljavno ustavo kakor prava usurpacija?

Ravno Wolfovci provzročujejo, da se Slovani začnajo ovedati doslej prezrte dalekosežnosti nemškega kot državnega jezika. Nemške stranke, s Schönererjevim in Wolfovim vodstvom, so bile začele razsajati proti Badenijskim jezikovnim naredbam, češ, da spravljajo nemško narodnost v opasnost za obstanek, in k temu *umetnemu* preverjenju so pripravili ne Liechtensteinovce, Luegerce in naposled celó Dipaulijevce in Ebenhochovce, temveč tudi celó nemške velikošolske profesorje našega in protestantskega velikonemškega cesarstva, vse nemško dijaštvo v naši monarhiji in Velikonemčiji in naposled, kakor se kaže, še celó kakega na Nemškem sedečega kardinala.

Opasnost za obstanek nemške narodnosti pa je bila v Badenijskih naredbah jedino v tem, da bi se moralo nekoliko nemških dijakov učiti tudi češčine, ako bi se hoteli nastaniti v uradniških službah za Češko in Moravsko. Ta argumentacija mora spraviti slovanske narode k zavesti, da so bili doslej in so še v dejanski jednaki in še večji opasnosti za obstanek svoje narodnosti, nego je žugala — samo žugala — Nemcem na Češkem in Moravskem. Slovanska inteligencija se mora namreč učiti v tostranski nemški in še kak drug jezik tudi radi tega, da so ti jeziki v raznih deželah državni jeziki. Na Ogerskem se morajo učiti madjarsčine in — radi svetovne literature — poleg te še drugih jezikov. Vsem tem slovanskim narodom torej — po nemški logiki gledé na sedaj uže pokopane Badenijske naredbe — preti stalna *dejanska* opasnost za obstanek njih narodnosti, in če je nemška logika resnična, jih mora to dejstvo raznaroditi in naposled uničiti. Ta opasnost za slovanske narode je za nekoliko stopinj celó večja, ker — po isti Wolfovski logiki — so, vsak zase, manjši,

nego je nemški narod, so »manj vredni« in imajo »manj vredne jezike«, se torej ne morejo braniti s tako duševno in kulturno silo, kakor nemški narod, o katerem razglašajo isti Wolfovci, da je narod svetovnega pomena s svetovno literaturo in kulturo.

In istim šibkim slovanskim narodom, »manj vrednim« po pomenu, jeziku in literaturi, hočejo nemški logikarji à la Wolf et Co. nemški jezik kot državni vsiliti s posebnim zakonom, in niso več zadovoljni, da se je ta jezik de facto vsilil Slovanom kot državni jezik. Po tej logiki, in uže samo po njej, so Slovani obsojeni na nacijsko smrt; to je taka in še večja resnica, nego je bila resnična trditev, da Badenijske naredbe grozé obstanku nemške narodnosti. Aut — aut! Ali je nemška logika prava ali neprava; če velja za Nemce, velja potencovano tudi za slovanske narode, in to v istem smislu, v katerem poštevajo njih »vrednost« Wolfovci sami.

Kako bi potem mogli Slovani privoliti v vzakonjenje nemškega kot državnega jezika? Wolf trdi, da potem bode mir in vse dobro; seveda dobro: v smislu tistega Schönererjevega programa, po katerem naj se potopé v pangermanskem morju najprej Čehoslovani in pa Slovenci z istrskimi Hrvati, in dalje »dobro« po tistem programu, po katerem naj pangermanizem pogoltné najprej tostranske Slovane, potem pa ogerske. To »dobro« začenjajo uže razumevati slovanski narodi, in Wolfova pa Schönererjeva zasluga je, da se uže širi ta zavest tudi med slovanske širše mase.

Zato pa slovanski narodi uže kličejo: Apage, satanas! Ako je za nemško narodnost opasnost v *skrčeni*h mejah nekoliko kakega slovanskega kot notranjega ali drž. jezika, je povečana opasnost v tem, da ostaje nemški kot drž. jezik kot faktum, in da se vsiljuje še z zakonito veljavo.

Slovani so dolžni v svojem in drž. interesu upreti se vsaki nameri o vzakonjenju nemškega in vsakatega drugega kot državnega jezika, ki ni njih jezik. Da, še več, slovanski narodi so dolžni v istem narodnem in državnem interesu zahtevati, da se dosedanja fakta nemškega in drugih kot državnih jezikov revidujejo in eventualno korigujejo v smislu, ki daje tolažbo, da slovanske narodnosti ne bodo v opasnosti tudi radi državnega, oz. državnih jezikov.

Revizija pa se najprimerniše izvrši z izvršenjem čl. XIX. drž. osnovnih zakonov. Ta člen zagotavlja *uslovja* obstanku vsake narodnosti in njenega jezika. Ta zakon se mora izvršiti ne s kakim samo jezikovnim zakonom, temveč z zakonom, ki poševa narodnost in jezik, a narodnost kot viši in obsežniši pojem na prvem mestu.

Še le potem, ko se v smislu čl. XIX. drž. osn. zak. podelé *zakonita* uslovja obstanku in razvoju vsakega naroda in njegovega jezika, — *še le tedaj* bode možno govoriti ne o državnem jeziku, temveč o *državnih jezikih*. A tedaj bodo stvar pretresali ne vodje kake *interesovane* stranke, temveč *pravi* zastopniki narodov v družbi s strokovnjaki vladnimi. Za določanje kakega kot drž. jezika je potreben poseben forum nacijskih zastopnikov in uradnih tehnikov; foruma današnjih nemških strank slovanski narodi ne priznavajo in ne morejo priznati, ker iz njih ne govori nepristranost, temveč nemški nacijski interes.

Slovanskim narodom nemški ali kak drug jezik kot državni jezik s kakim zakonom vsiljevati, to bi

značilo — po logiki Wolfovcev samih — povzdignuti sekiro nad tilnik teh narodov. Pod to sekiro slovanski narodi in njih zastopniki niti pri sedanjosti sestavi z lepa ne pojdejo; prehvatiti se ne dajo, a s silo se tudi ne uženejo. Ako so se znali braniti Wolfovci Badenijskih naredeb, branili se bodo Slovani še hujših namer, ki so vključene v vsakaterem vzakonjenju bodisi nemškega ali kakega drugega kot državnega jezika.

Po logiki Wolfovcev bi Slovani v obče ne smeli nikdar niti pogajati se o določevanju kakega kot državnega jezika; radi tehničnih olajšav pri raznih gospodskih — državnih in avtonomnih — pa se morejo narodi v skupnosti zjediniti za kako skupno, strogo določeno rabljenje tega ali onega jezika, toda pod uslovji, da bi bili poprej uže sami zaščiteni v pogledu na narodnost in jezik.

Nemškim strankam pa, dokler se ne dogovoré s pooblaščenici slovanskih narodov, morejo poslednji odgovoriti: Mi se udamo za tehniške olajšave v določenih mejah pri uradovanju v najvišjih instancijah za kak jezik pod uslovjem, da se izvede čl. XIX. drž. osnovnih zakonov v smislu nacionalne avtonomije.

Neizogibna potreba ne nemškega, ne kakega drugega kot državnega jezika za jednoto države ni dokazana, dokler je tudi tostran več državnih jezikov, dokler obstaja duvalizem in madjarski kot državni jezik na Ogerskem. Tudi po odst. anjenu duvalizma bi dokazala zgodovina tega duvalizma in fakta v tostranski polovini, da nemški kot državni jezik za jednoto ni potreben, ker obstaja monarhija ob porabljenju več državnih jezikov. Logika nemških Wolfovcev vede do postulata, da bi se poleg nemškega odbral še kak slovanski jezik kot državni jezik, ker je pravično in praktično, da se postavi slovanska celokupna večina v cesarstvu v isto vrsto, kakor nemška celokupna manjšina. Ta manjšina z drugimi manjšimi neslovanskimi narodi in narodnimi odlomki bi se učila poleg nemškega še odbranega slovanskega jezika, in slovanska večina bi se potem bez strahu učila tudi nemškega jezika.

Ista nemška teorija bi dosledno zahtevala tudi odstranjenje duvalizma, da bi se obnovila stara celokupnost monarhije, v kateri bi se ne vsiljevali „manjvredni“ narodi in „manjvredni“ njih jeziki večim ali številnišim nacionalnim skupinam, katerih jedna je postavljena iz slovanskih narodnostij.

Tako je vprašanje o nemškem kot državnem jeziku, in če velja logika Wolfovcev za Nemce, mora veljati tudi za Slovane. Doslej je imel pogum, to logiko nekoliko pripoznati jedno nomškoliberalni zastopnik dr. Lippert, kateremu hočejo Wolfovci ravno radi tega iztrgati državnozbornski mandat. To pa dokazuje, kakó avstrijski prusofilci in njih na zunaj zmernejši tovariši porabljajo posebno logiko za Nemce, katera bi ne smela veljati za Slovane. Poslednji naj gledajo, da bodo isto logiko boljše rabili v svojem interesu, nego doslej. Wolfovcem in — Liechtensteinovcem poberejo Slovani glavno moralno in dejstvenologično oporo, kedar se pri- mejo njih logike.

Iz državnega zbora.

21. marca. Dr. Funke in tov. predlagajo nujno: 1. vlada naj prekliče jezikovne naredbé za Češko od 24. feb. 1898; 2. iz zbornice voljeni odsek 48 členov ima izdelati

v 3 mesecih zakonski načrt o uradnem jeziku in uporabi v deželi navadnih jezikov pri drž. uradih, — oziraje se na te točke: a) nemščina je državni jezik in kot taka v notranjem službovanju, in v obče vanju uradov med seboj izključno uporabna; b) uporaba v deželi navadnih jezikov v šoli, drž. oblastih in uradih, sodiščih se uravna z ozirom na dejanske potrebe v posamičnih deželah po posebnem zakonu.

Schönerer in tov. nujno predlagajo: da se proglasé jezikovne naredbé za Češko neveljavnimi, — in da se nemščina proglasi državnim jezikom. Za Dalmacijo, Galicijo in Bukovino se smejo napraviti izjemne določbe, — ter da se jezikovna vprašanja rešijo potom zakona, za kateri pa je treba 2/3 večine, — Steinwender in tov. predlagajo, da se razveljavijo jez. naredbé. Zeller, da se voli odsek za jezikovni zakon.

Gosposka zbornica. Min. preds. je podal slično izjavo kakor v poslaniški zbornici. — Volili so se člani v kvotno deputacijo in v delegacije. Predsedništvo je izvoljeno poprejšnje (Windischgrätz).

1. podpredsednikom drž. zbora je voljen Slovenec, dr. Ferjančič; drugim Romunec Lupul.

Debata o izjavi vlade 23. marca. Schönererjanec Türk pravi, da je padel Badeni, ker je premalo cenil Nemštvo in njegovo nasprotovanje. Uprav poljsko nasilstvo je bila lex Falkenhayn, največa brutalnost ne le proti Nemcem, temveč tudi sploh proti parlamentarizmu. Nato opisuje izgredé v Pragi. Ti kažejo, kaj pričakuje Nemce v češki državi. Kmalu potem se je izvršilo nasilstvo proti nemškim dijakom. Ako se ne prizna pravo nemškega naroda, postavimo to više nego potrebo države. Pogodba z Ogersko je baje državna potreba. Z njo se odškodujejo vsi narodi, a v narodnem odškodovanju pa naj bomo Nemci jedina žrtev. Nemci so se dosti zatajevali, svoje narodnostne interese so izdajali. Tudi z obstrukcijo nismo zapustili zakonite poti. Ako pa nam tu ne preostane več orožja, kaj potem? Ako nam ni možno, v avstrijski ustavi in v avstr. zakonih braniti svoja prava, kje jih naj potem iščemo? Zunaj Avstrije, na vnanje dogodke moramo staviti svoje upanje. — Nemci so Avstriji 600 let udano služili; nesebičneje in zvestejše ni služil noben narod, noben ni le približno toliko storil za Avstrijo. Več smo zaslužili, nego da beračimo za troho jednakopravnosti pri tej ali oni vladi. Pravica zahteva odstranjenje jezikovnih naredeb. Zakaj ni o tem minister ničesar črhnil? Ker smo Nemci v Avstriji prišli v nemilost, ker se nam hočejo vskratiti uslovja za obstanek, ker nas hočejo potlačiti. Zato tudi ne moremo opustiti obstrukcije. Na milost in nemilost se uda le tisti, ki je popolnoma premagan. Minister naj se spomni Belcredija, ako misli sistovati ustavo. Ako pa hoče ustanoviti češko državo, potem naj pomisli, da je še moč v Evropi, ki more preprečiti to. — Javorski: Za Poljake vodilna principa sta, da so vedno za to, kar služi cesarstvu v moč in veljavo, v korist in prospeh, ter da težé po razširjenju deželne avtonomije. V adresi dež. zbora gališkega se je izrazila udanost cesarju, a tudi težnje dežele, in prvo je: razširjenje avtonomije. Neizogibno potrebno je, da ta zakonodavna avtonomija služi tudi v administrativnem oziru, da se višim upravnim oblastim v naši deželi prizna večí delokrog. Adresa dež. zbora gališkega in gospodarski program min. preds. se vjemata. A to mi ne zadoščuje. Želim, da se tudi njegova dejanja vjemajo s programom. — Bar. Malfatti: Ital. klub bo vsako vprašanje presojal s stališča pravic in interesov svojih volilcev, zato bo imel politiko proste roke, oz. stopi v opozicijo. — Dr. Engel: Badenijsve naredbé so dale le najmanjši del

tega, kar so Čehi opravičeni zahtevati. Ker se hočemo ravnati po dejanjih n ne po besedah vlade, sedaj nočemo kritikovati izjave. Simpatično nam je, da se povdarja pravičnost. Veljavo tega razvidimo iz tega, kako se bo postopalo z našimi, toliko tlačeni manjšinami v nemških okrajih. Svoje stališče v jezikovnem vprašanju smo že večkrat precizovali in hočemo novič predložiti zbornici predlog o tem. Naše stališče nasproti vladi je, soditi o njej bez predsodkov. — Dr. Okuniewski pravi, da ste bili v vladni izjavi znameniti besedi: spoštovanje do ustave in avtoritete. Pod spoštovanjem do ustave razumemo spoštovanje do veljavnega. Ako preds. poljskega kluba razume pod tem razširjenje dež. avtonomije, je to protislovje. In avtoriteta? Je-li to avtoriteta, kar tlači Ruse v Galiciji? Ali vé min. preds., da je ob poslednjih drž. volitvah 108 ljudij bilo obsojenih, 7 usmrčenih, da si je gališka oblast priborila avtoriteto? Da se je v ta namen poklcala žandarmarija nad mirne seljake? Ali naj od dež. zbora pričakujemo pravičnost v narodnostnem oziru? Vprašamo vlado, ali misli podpirati težnje, ki hočejo stvariti mesto centralizma na Dunaju centralizem v Pragi, Levovu itd. Razširjenje avtonomije bez varstva narodnostnih pravic bi bila grob maloruskemu narodu. — Glede na pogodbo z Ogersko omenja, da pod konkurencijo ogersko trpi zlasti Galicija. — Nikdor ni v Galiciji koroni bolj škodoval, nego grof Badeni; ko smo 1895 došli na Dunaj, z otroškim čustvom se pritožit cesarju o krivicah, ko smo mislili, da so besede »justitija fundamentum regnorum« resnične, kdo nas je odpravil? Grof Thun naj poboljša, kar je zakrivil Badeni. Ko smo vam pravili, da se pri nas pobijajo ljudje, nikdor ni veroval, ko pa ste videli 60 policistov v parlamentu; ste verovali. Ako hočemo preprečiti, da ne pride še jedenkrat sem ta vzhodna kuga, moramo pobiti pokvarjeno gališko vlado in skrbeti, da tam zavlada avstrijska pravica. Ničesar se bolj ne bojimo, nego da se razširi sedanja avtonomija in uprava.

Nadaljevanje debate o vladinih izjavah (24. marca). Dr. Steinwender: Min. preds. se ni hotel izjaviti o najvažnejših ciljnih svoje politike. Hočemo, da se izjavi o vpražanjih, ki se morajo rešiti, ako nočemo priti v neizogibno katastrofo. Zato vprašam imenom svojih polit. somišljenikov kratko malo: kako je njegovo stališče napram jezikovnemu vprašanju? Ali hoče tako uravnavo, ki zadovolji prava nemškega naroda, ali jo hoče takoj, ali ne? Predno ni v tej stvari prave jasnosti, ne bode niti budgeta, niti rekrutov, niti pogodbe. Danes in naslednje dni bo najbrže mir v zbornici, a iz tega ni treba soditi, da se ne bo nadaljevala obstrukcija. Boj je podal nemškemu narodu samozavest in vse oživljaljoče narodno gibanje, torej se nam ni treba bati bodočnosti. Min. preds. je obečal pravičnost zgodovinskim sporočilom. Ali šteje med te tudi češko državno pravo? Naša narodna obrt je tako propadla, kmetijstvo tako na slabem, da, ako čakate še par let z rešenjem, tega ne bo treba, ker bo že povsem uničeno. — Zato hočemo delati. A dela ne moremo pričeti, predno nemški narod ne doseže svoje pravice. — Bar. Dipauli: Mi ne stojimo nasproti vladi v nobeni zvezi. Vladne večine sploh ni. — O pogodbi z Ogersko pravi, da je pravična pogodba gotovo v interesu države; a po letošnjih pogojitvah bi šele kvota nad 35 od sto značila premembo sedanjega razmerja. — O pomirjenju narodov pravi, da bo katol. ljudska stranka za zakonito uravnanje jezikovnih in narodnostnih razmer. Pred volitvami v delegacije naj se voli jezikovni odsek, ki bodi permanenten odsek. Ako smo v zvezi večine, imamo v narodnostnih vpražanjih vendar polno svobodo. Badeni je naredbe smo obžalovali, ne le raz nemško, temveč tudi raz avstrijsko

stališče. Položenje Nemcev na Češkem znači zmes opravičenih narodnostnih in neopravičenih političnih zahtev. Nemci liberalci in nacionalci so velno našli le to, kar nas loči. Slovani so bili pamatnejši ter našli, kar jih združuje. S političnim liberalizmom so si oni odtujili nemške katolike v planinskih deželah. Na ta način so več nego Slovani pripomogli v to, da je padla moč in veljava Nemštva v Avstriji. — Nemški katoliki so bili za pravičnost tudi tam, kjer Slovani niso bili v večini; v njih očeh ni nobenih narodov manje vrednosti. — Ako bi prišli v zatožnico, da je bila največa neamestnost in neprevidnost, da je vlada izdala pod temi razmerami jezikovne naredbe, podpisati bi jo i mi, a nezakonitosti ne vidimo v nji. Vlada je poostri'a prepri s svojim ravnanjem na Češkem. Nismo bili zadovoljni s prepovelejo v Hebu; no ako je vlada postopala proti avstrijskim izjavam, smo to odobraval. Avstrija se more razvijati le, ako vlada mir med narodi. »Tertius gaudens« se že pripravlja na sad, ki mu pripade vsled naših bojev. — Veliko očitanje je, da se Slovani morejo združiti narodnostno kljub političnim in verskim nasprotstvom, Nemci pa ne. Tedaj, ko je nastopil narodnostni razvitek živahneje, bila je tudi doba liberalizma in verske nestrpnosti. Mi se nismo ločili od vas, vi ste nas odbacnuli od sebe; vi ste nas prisilili, da smo si iskali pomoči in priznanja drugod, ker tega nismo našli pri rojakih. — Največa nesreča je, ako avstrijske razmere sodimo le raz narodno stališče. Kot Avstrijci lahko povsem zadostimo svojemu narodnostnemu čustvu, a ni treba, da avstrijsko zavest stavimo za nemško. Avstrija ni država jednotnega naroda; nemožno je, da bi jo vladali samo s stališča jedne narodnosti. Nadaljnji razvoj države ne sme biti slovanski, a tudi ne samo nemški. Zgodovina je marsikaj premenila, in zato boj za namišljeno nemško hegemonijo ni na mestu. Nemci morajo povzdignuti tudi druge narode do svoje višine, država mora biti vsem zavetišče. — V večerni seji 24. marca se je volila kvotna deputacija. Dr. Steinwender je protestoval, da bi se delegacije sošle preje, nego je določena kvota. Wolf izjavi, da se on in tovariši ne udeležé volitve za delegacije, ker je to nesmisel, predno ni rešena pogodba. To naj bo ljubavna usluga vladi (levica protestuje), do katere nimajo povoda. Kompromis Čehov in Nemcev zato je sramoten. Kaiser protestuje proti temu, da Nemci, ki se udeležé volitev v delegacije, stvoré vladi ljubavno uslugo. — Dr. Pergelt se mu pridruži in pravi, da jedini namen pri udeležbi volitve je, da čim več Nemcev spravijo v delegacije, da bi ti ščitili nemške interese. — Pri volitvah so se volili od Slovencev le iz Kranjske Pogačnik (nam. dr. Frjančič). V kvotno deputacije od Slovencev: Povše.

28. marca je bilo novo voljeno predsedništvo drž. zbora pri cesarju v avdijenciji. Cesar je izrazil svoje zadovoljstvo o tem izboru in povdarjal potrebo, da se prično v drž. zboru mirne in stvarne obravnave.

29. marca. Dr. Gessmann predlaga, da se odpravi kolek za vse politične liste in za koledarje z dnem 1. jul. 1898. — Pogačnik izroči predlog o preosnovi pošt na kmetih in o olajšavi vojaške dolžnosti za kmečke sinove. — Dr. Pommer interpeluje, ker v Budejevicah Čehi baje pljujejo v pljuvalnike, ki predstavljajo nemške burše v polni paradi. Nadaljevanje debate o vladinih izjavah. — Dr. Menger se veseli, da se je bar. Dipauli izrazil za celokupnost Nemcev. Noben narod nima toliko prava do simpatij Nemcev nego Italijani, od katerih duševnega delovanja so Nemci toliko vzeli v svojo izobrazbo. — A kjer je šlo za obrambo narodnosti, niso nikdar tudi njim nasproti zamudili svoje dolžnosti. Ako se je tudi posrešilo cerkvi, da je zatrla svo-

bodomiselnost, bilo je to vedno le nji v škodo. Podstava vsaki državi je pravna zavest. Pri nas pa so se izvršile pregrehe. — Nato pobija adresni načrt gališki. Lex Falkenhayn je grozen zločin. Niti revolucionarni konvent 1793 ni stvoril kaj enakakega. Po nji vlada manjšina, ta lahko odstavi državo, vojsko, vse pravne podstave države. Min. preds. je najvišji čuvaj pravice in ustave. Zato zahtevamo o tem odločne izjave. Do tega ministerstva nimajo Nemci nobenega zaupanja, dokler si ga ne pridobi z odpravo jezikovnih naredb in vpoštovanjem nemških terjatev. — Dr. Sušteršič pravi, da v njegovem klubu stojé ministerstvu nasproti bez predsodkov. V programu pogrešamo v mnogokaj, tako povdarjanje verskega momenta, ki je podstava miru, redu in avtoriteti. Pogrešamo odločne izjave o enakopravnosti vseh narodov v narodnostnem oziru. — Vlado bomo sodili le po njenih delih, priznavamo pa težkočo njenega položaja ter jo bomo podpirali zlasti pri prvi in najpotrebnejši zadači, da vvede redno parlamentarno delovanje. — Daczynski: Min. preds. obeta red, mir, avtoriteto, kulturne napredke, skrb za kmetijstvo in obrt, — a iz vsega tega razvidimo le, da hoče imeti nagodbo z Ogersko. Vse drugo je le v olupšavo te velike stiske; le da s tem pridobi poslance. — Stara Avstrija umira. To čutimo vsi. Mogotci hočejo pridobiti vso moč za deželne zборе. Ljudstvu niso dovolili ničesar. Za ljudstvo so iznašli frazo o drž. pravu, množico razburjajo z najstrastnejšim sovraštvom, a zajedno provzročajo najérnejšo reakcijo. Vzrastli so na stoletnem delovanju naroda, po njih robotanju in tlaki so postali parasiti in tega nočejo opustiti. In grof Thun tudi izvira iz teh vrst, in njegovi sovrstniki so ga sprejeli z veseljem. Žlahčici so se izrekli za njegov program. — Mladočehi so se nekdaž z njim borili do krvi, in sedaj nočejo ničesar, povsem bez predsodkov so do njega! Mi, peščica zastopnikov ogromnih narodnih mas, ne pozabimo tako hitro, da je po obsednem stanju v Pragi bilo toliko čeških delavcev zaprtih, toliko društev, listov shodov, z brutalno močjo zatrtih. — Mi smo zrastli v velikem boju s kastami. Mi vemo, da je ta boj potreben zgodovinsko in socijalno, da ga ne morejo udušiti. — A vendar nismo tako zaslepljeni, da bi se narodnostno bojevali. Mi smo mnogojezična stranka. Mi smo iznašli ono bojno sredstvo, da smo združili vse med seboj s. boreče narodnosti pod jedno veliko idejo. Ako ima Avstrija zgodovinsko nalogo, je to, da ustanovi federativno zvezo svobodnih in enakopravnih narodov. Oglejte si Bukovino, kjer so si Poljaki, Nemci, Romuni in Malorusi v laseh, glejte Galicijo, Sileško! Na Češkem je dospel ta boj uže do blaznosti. Poglejte razmerje med južnimi Slovani in uvidite, da so te kletke kraljestev in dežel le kletke, kjer si blazniki drug drugemu stavijo nož na vrat. — Tradicije so, druge od plemstva ali starih držav, narodne, kulturne tradicije, težnje po narodnih centrih. Čim bolj se razvijajo narodnostne razmere, tem bolj tudi samosvoje težnje. Romunci gledajo v Bukarešt, Malorusi v Kijev, Poljaki v Varšavo, Čehi hočejo svojo državo, Nemci so nam še te dni rekli: Le pazite, da nam ne stvorite kaj žalega, sicer pride veliki stric s svojo palico in svojimi 50 milijoni ljudij, da nam pomore! Koliko časa je, da se je krvavo pobijala italijanska irredenta? In vzemimo najmirnejše in najponižnejše, Jugoslovane, tudi oni sanjarijo včasih o veliki Hrvatski. Da, celo Židje teže po Palestini (levica kliče: Naj le gredo tje). Kar bi ugajalo vam, ne bilo bi všeč Banffyju ali kakemu drugemu. Ako pride do tega, da je vsak vesel, ako se znebi drugega, kje je potem Avstrija? (Klici pri soc. dem.: Veleposestvo ostane!) Veleposestvo tudi ne more živeti bez kmetov in delavcev. Pustite še nekaj let ljudem, da se pobijajo med sabo, in te tendencije morajo narasti ne-

izmerno. — S frazo lojalnosti do dinastije si še pomagamo. A koliko časa bo, da se izkaže kot grdo hinavstvo? V interesu vlade je, da stvari konec temu neumnemu početju. V tem smislu smo mi državo hraneča stranka. — Narodnost je jedna najvažnejših oblik kulturnega življenja. A je to le oblika, in treba jo je izpolniti s civilizatornim obsegom. Gotovo nas jako veseli, ako nas obsodijo rojaki, in jako prijetno nam je biti obešenim, ako se nam sodba prečita v materinščini.

Nemci povdarjajo, da je Avstrija bila zlepljena le z nemško krvjo. No, Avstrije niso toliko s krvjo zleplili, kakor pa pridobili z ženitbami. Zadnje lepljenje s krvjo je bilo 1866. Tedaj pa se niso bojevali le Nemci, temveč tudi Slovani in Italijani. Sicer pa se ne vzdržuje država s krvjo samo, temveč s krvjo in pridnostjo prebivalcev. — Mnogo se govori o nemškem občem poroštvu. A kaka je ta, ako se kar črez noč telegrafično odpove? Ona je zapustila vidna znamenja na hrbtih nemških delavcev. Ljudje, ki govoré o idealih nemškega naroda, so kaznovali nemške delavce po severnem Češkem, ker so praznovali 13. marec. Isto velja tudi o slovanskem občem poroštvu. Saj sem videl pobratimstvo v Krakovu, to veliko slavnost pod varstvom policije, saj sem čul, kako so se bratili med groznim zabavljanjem nad narodnim socijalnim demokratom. *Ko pa se Čehi nasovetovali ruščino za občevalni jezik vsem Slovanom*, takoj so se odtegnuli Poljaki in rekli: *Takega ne maramo.*

Govornik omenja o avtonomiji, *da avt. dežel bez avtonomije narodnostj ni ničesar drugega*, nego da se pobija centralizem na Dunaju, a ustanovi centralizem v Pragi, Levovu itd. Nemci so na Dunaju centralisti, v Pragi pa pravijo: *Proč od Prage. Poljaki hočejo na Dunaju avtonomijo*, ako pa v Levovu zahtevajo Malorusi isto, jih pokoré z bajoneti. V Sileziji pa so zopet za narodnostno avtonomijo. Največi avtonomisti, Čehi, so imeli na Dunaju shod, kjer je naroden Čeh govoril proti ražširjenju deželnozbornske avtonomije, ker bi se s tem Slovanom v onih deželah, kjer so v manjšini, stvorila velika krivica. — Iz tega sledi: vsak narod, ki je v večini in se čuti močnega, je vedno centralističen, da tako zatira druge. Ako pa je naključno v manjšini, postane avtonomističen. In ravno to nam pomore do zmage: V najbližem času izročimo svoje zahteve v obliki zakonskih načrtov; a uže sedaj imamo pomoček, da te krivice olajšamo, to je obče, jednako, direktno in tajno volilno pravo. Dovolite ljudstvu pristop do institucij, kjer se odloča o njegovi blaginji, sicer so vaše fraze o domovini in patrijotizmu le sleparstvo. A tega nočete in ne morete, s tem, bi propadlo junkerstvo in žlahčici vseh dežel. V vseh dež. zborih se je onemogočila razprava o volilni reformi. Ako hočejo centralisti napraviti državo močno, naj vvedejo obče volilno pravo za drž. zbor; ako hočejo avtonomisti ojačiti dež. zbor, naj to stvore zanje in za okrajne in občinske zastoje. A mesto tega imamo narodne pretepe. A sedaj se veseli vse narodnostno časopisje, če kje pretepejo soc. dem. govornika. V Krakovu so oborožili mladino, da čuva pobratimsko slavnost proti socijalnim demokratom. To so stvari, ki največ škodujejo narodnostni ideji.

Proti posl. Javorskemu omenja, da žlahčici pač niso toliko trpeli pod izvrševanjem državnih potreb, kakor se to zagotavlja. Vse sinekure, vsa bančna predstojništva, vsi upravniki so prenapolnjeni s temi žlahčici. Vsekakor je sedaj kupčija nekoliko zastala, a oni si bodo uže tudi v prihodnje iz raznih državnih potreb kovali svoj kapital. A krivica se ne godi Poljakom. Prav ima, kdor zabavlja žlahčičem; a ubogemu zatiranemu ljudstvu nikar ne zabavljajte! Celo g. Javorski je priznal, da vlada v Galiciji lakota. Cele

občine pomladi izmrjejo vsled bolezni po gladu. G. Sze-panowski je v dež. zboru izjavil, da je lea gališki kmet za-uzije četrtino tega, kar jeden kaznjeneec na Angleškem. — Analfabeti v Galiciji se ne štejejo na stotine ali tisoče, temveč na milijone. Nedostaje šol in učiteljev. Dve učiteljici sta gladu umrli. Take so šolske razmere! G. Javorski je rekel, da se je v parlamentu pretevalo, ter da je morala policija priti, ker se niso dali ukrotiti socijalni demokrati in Schö-nererci. Zatem je hvalil gališki dež. zbor. Tam se je sicer ostro govorilo, a v dostojnih merah. — Hočem povedati, kaki so bili ti izobraženci. Radikalni Malorusi so stavili predlog, da se vvede obč. volilno pravo. Ta so seveda prav kulturno zavrnuili. A celó poljski demokrati, ti največi slabotniki v politiki, so se ujunačili ter stavili projekt 5. kurije. Tedaj je grof Stanislaw Tarnovski rekel: »Ali naj zato osnujemo 5. kurijo, da dobi glas vsak poljuben igralec ali žurnalista?« Veste, kdo je grof Tarnovski? Predsednik aka-demije znanosti v Krakovu. Kaj je igralec, ki prevstvarja dela velikih pesnikov, kaj je žurnalista, ki se žrtvuje v to, da tudi grofje kaj zvedo od sveta, — proti grofo, ki je ime-novan predsednikom akad. znanosti! G. Javorski pravi, da posamne dele je treha ujačiti, da postane celota močna. Iz tega pa napravijo žlahčiči barbarstvo. 23. jan. je bil v Premislu ljudski shod pod milim nebom. Par sto delavcev se je zbralo, kar pride policijski komisar in pravi: »Sedaj je uže 3. ura. zborovanje se ne more vršiti.« Delavci gredo mirni v dru-štveni dom, kjer je sedež 7 delavskim društvom. Tu se za-bavajo, pojó in igrajo. Tedaj pa pride policija in udriha s sabljami po njih. Ljudje hočejo ubežati, a tega jim ne do-pusté, 300 ljudij, med njimi noseče ženske, zadržujejo na dvorišču celo noč v mrazu in snegu; 4 kompanije jih ob-dajajo. Nato pride detektiv ter pravi: »Vaša poslanca Daczynski in Kosakiewicz sta tatova«. S tem ljudi draži. Ugovarjajočega zgrabi za vrat ter kriči: »Molči, ali te pa ustrelim«. Nosna žena prosi, da jo puste na potrebo. — a jo klofutajo. 13. letno deklico dado sanitarno-poličijsko preiskati. — Ali je to kultura, je li to izvševanje zakonov po patrijotičnih uradnikih? Ko so sé te reči, sovrstne onim v Turčiji ali Armeniji, objavile v dež. zboru, so le rekli, da ni res. Morali smo se pritožiti na Dunaju, da je prišel nalog, naj se preiskuje stvar. Zločinci se niso kaznovali. — Vse to za grofa Thuna ni važno, saj je sam žlahčič. — On hoče imeti pogodbo in sicer parlamentarnim potom. Kaj znači pogodba, za socijalne demokrate? Mari imamo res željo, da se pogajamo z ogersko vlado, ki skoro vsak teden mori in pobija miroljubne kmete, za vlado, ki vso svojo moč v parlamentu snuje s 3 milijoni gl., z vlado z moralo tatu privatnega imenja državljano? Ti ljudje, ki hočejo poslati Picquartu častno sabljo in Dreyfusovim otrokom bonbončke, ti ljudje plenijo, ubijajo in moré kmete in delavce. Ni bolj izsesajoče, vsako človeško čustvo zasramujoče sodrge, ki bi bila na vladinem krmilu, kakor je sedanja liberalna vlada Banffyjeva. Ali naj s temi sklenemo pogodbo? Mi socijalni demokrati, ljudstvo? Ali naj te ljudi še bolj ojačimo, da le tem laže streljajo svoje kmete in plenijo svoje delavce? Ako je bilo kedaj prav, da se je postavljval kordon proti kugi, hoteli bi postaviti moralni kordon proti tej kugi. — Oglejmo si to drž. potrebo. Pozitivna drž. potreba je skupna armada, negativna užitninski davek in carina. Čemu rabimo to? Zato, da se gr. Andrassy in ogerski parlamentarci ter madjarski časopisi posmehujejo neumnim Avstrijcem, ki dado Ogrom milijonsko armado, ne da bi ti prispevali jednako k nji. — Naučili smo se, da idemo iz parlamenta na cesto. Ne zabite, da smo v zvezi z množico ter da se ne bomo obotavljali, da jim povemo, da se tu ne stvori nič zanjé, da

se tu le slepari z državnimi potrebami. Hočemo ojačenje parlamentarnih korporacij, a to je možno le po občem, jed-nakem in direktnem volilnem pravu. — Hočejo varovati dostojanstvo parlamentnih oblik. V katerem parlamentu pa se to dogaja z 12 detektiv, 2 polic. komisarjema in 60 vo-jaki! Desniške stranke so uničile dostojanstvo parlamenta. — Grof Thun hoče tudi pospeševati kulturo. Sredstvo v to je narodni tisk. Pod nobeno vlado pa se ni toliko napa-dala svoboda parlamenta in tiska, kakor pod kratko Thu-novo dobo. Prvič so se v Avstriji konfiskovali govori po-slancev. Ako hočete kulturo, osigurajte posvetno novo šolo. Grof Thun je opozarjal na važnost letošnjega leta. Za nas je jubilej revolucije. Spominja nas na kri, ki se je preta-kala za svobodo, za odpravo tlake, za jednakopravnost držav-ljanov, za svobodno besedo in svobodno misel. Tem tra-dicijam hočemo pridobiti v političkem in narodnem življenju veljave.

Lupul: Romunski klub vstraja pri principu, izra-ženih v adresnem načrtu večine; on ostane tudi nadalje pri večini, uverjen, da so cilji, po katerih teži ona, ro-munskemu narodu v Bukovini v blagor. Polna avtonomija dežel in polna jednakopravnost vseh narodov. Malorusi in Romuni doslej niso dobili priznanja svojim opravičenim težnjam. Nadejajo se tega od nove vlade. V to pa je treba rednih parlamentarnih odnošajev. Dr. Scheicher: Najodloč-nejša mora povdarjati, da se kršč. socialisti v narodnih stvareh pod nobenimi uslovji ne bodo ločili od drugih nemških strank. V to jih sili tudi britka usoda Nemcev onstran Li-tave. Nekdanji nemški liberlci so verovali liberalizmu hunskih potomeev ter izročili svoje brate njih milosti. Ako bi se uresničilo češko državno pravo, bo se Nemcem na Češkem godilo isto tako. Nemci smatrajo celokupnost najvažnejšoj. S tem pa še ne odobrujemo tega, kar mora voditi do pokončanja parlamentarizma. Nemci imajo največi interes na tem, da se ohrani parlamentarizem; ako izgine, so s svo-jimi pravi mnogo na slabšem. Čehi zavračajo nemški drž. jezik. Centrum in občila pa moramo imeti. Z nemškim drž. jezikom se ne kratijo nobeni drugi narodnosti pravice. Nepoznam nobenega naroda manje vrednosti, dasi poznam posamičnike manje vrednosti pri vseh narodih. Potreba skupnega občila še ne znači brutalnosti, da se zatira druga narodnost.

Socijalnega zakonodavstva ne smemo še nadalje zane-marjati. — Vedno se propoveduje patrijotizem, če je treba službovati Ogrom. Mi pa nimamo nobenega povoda več, da bi oni svoje narode izsesavali še nadalje. Tudi Čehom in Poljakom ne more ugajati, da Madjar tako ponosno korači érez nas vse, zavedajo naj se tega, da se rešimo tega jarma le, ako opustimo medsobojni boj. Ako bi ne bilo Židov, bi bili uže jutré pogojeni. To naj si ona gospoda zapomni, ki je sedaj pričela z Židi ljubékovati. Židom je vsekakor Madjarija ljubša nego mi vsi, saj onkraj Litave je pravi regnum messianum. — Da je rabil posl. Daczynski izraz «far», tega nima sam od sebe, to so mu tudi Židje navdali. Vsak lahko izstopi iz verske občine, ne sme pa opisovati duhovnika svoje vere kot živega hudiča. Vit. Javorski je rekel, da so Poljaki državo vzdržujoči narod *xxx' éξοχίην*. Ako bi to bilo res, bi še danes živela poljska država. A skrbje naj zato, da se nam ohrani vsaj sedanja Avstrija. — Grof Palffy želi, da se uresniči jednakopravnost vseh narodov. Veleposestvo je združeno v obrambo in vzdržanje glavnih principov konservativne zveze: vera kot temelj socijalnega reda in dinastična zvestoba in ljubezen do domovine. Češki zastopniki morajo biti za jednakopravnost obeh narodnostij in razširjenjé avtonomije. — Malorus Taniaczkiwicz se pri-

tožuje, da dobe nekateri okraji gališki premalenkostno podporo. Steinwender pojasni, da meritorno niso bili zadovoljni z Gautschevimi naredbami, da pa se jim ne protivijo formalno, zlasti ker se same imenujejo le začasne. — Wolf sumniči nemške stranke, ki so se pogajale z Gautschem. — Dr. Lueger pobija Wolfa. Celokupnosti on ne razume tako, da se s tem vsak brezuslovno podvrže komandi Schönererja ali Wolfa temveč, da se podvrže volji vseh zastopnikov nemškega naroda. Zaglavno svojo zadačo si je stavil pobijanje dveh mož, Schönererja in Wolfa, ki značita nevarnost za Avstrijo. Kot Nemeč se je sramoval, ko je tu gori Schönerer besnel in divjal. Tak človek naj gre domov in prespi svojo pijanost, a ne v parlament provzročevat škandale.

Državni proračun za 1898 kaže potrebščine: 721,923.054 gld. v primeri (z oktoberskim proračunom ministra Böhma za 6 milj. več); pokritja 721,371.982 gld. (za 2½ milj. več); torej preostanka 448.928 gld. Od potrebščin pripada na drž. zbor 1⅓ milj.; — za skupne izdatke 121½ milj.; notranje ministerstvo 27½ milj., deželnoobrambeno min. 24 milj., naučno min. 31 milj., finančno min. 114 milj., trgovinsko min. 49½ milj., železniško min. 98½ milj., kmetijsko min. 19 milj., justično min. 29 milj., penzijski zaklad 23 milj., državni dolg 170 milj. — Za investicije je proračunjenih 26½ milj. gld.

V seji 31. marca je utemeljeval fin. min. Kaizl svoj proračun ter omenja, kaj se je v posamičnih ministerstvih odložilo, da se s tem zmanjša proračun. Obečal je, da tekom leta oveljavi že skleneni zakon o povišanju plač drž. uradnikov in služabnikov; da hoče odpraviti časnikarski kolek in cestne mitnice ter olajšati pristojbinske določbe. *Formalno* je del v redni proračun več zneskov, ki so bili za Bilinskega stavljani v investicijski budget. Raznim potrebam pa ne zadosti vlada, dokler ne privoli v to drž. zbor.

Iz novin.

Nemški »tingl-tangl« potujejo po Hrvaškem in delajo dobre kupčije, v tem ko naprave domače trpé. V Zagrebu je bil 3 tedne polen, gledišče pa prazno; ko je bil odlični operni pevec v Brodu, niso ga hoteli iti poslušat Srbi; ko je bilo v Mitrovici srbsko narodno gledišče, niso ga hoteli pohajati Hrvati; ko pa je bil v Brodu nemški »tingl-tangl«, so ga pohajali složno Hrvati in Srbi. (Nar. Misao.)

»Journal de St. Petb.« piše: Slovani morejo biti nemški kratkovidni stranki le hvaležni, da se je toliko trudila zadnje dni, da pokaže vsemu svetu, da nemška lojalnost in udanost do monarhije je le krinka za germanizacijo.

»Domovina« piše: »Tujec in Žid silita ne le samo v mesto, temveč vrineta se povsod, koder le moreta pričeti kako industrijo ali trgovino in izkoriščati naše dobro, a nevedno ljudstvo za par ubogih grošev . . . Slovenec nima večega sovražnika, nego so Nemeč, Lah in Žid. Prva dva nam pogubljata za narod s svojimi šolskimi društvi našo mladino, zadnji pa preži s svojim denarjem, da pokupuje med kmetiskim ljudstvom našo zemljo, da prežene na ta način Slovence ž nje. Tako se godi na Slovenskem kakor tudi na Istrskem . . . Vesti iz domovine in Hrvatske, ki so jele prihajati nam na uho, kako Židje in Nemeči polagoma trgajo iz rok njegovo domaćijo, se ondi naseljujejo in utrjujejo, so glasen opomin našim merodavnim faktorjem, da priskočijo našemu nevednemu kmetu na pomoč

s svetom in dejanjem, da ga obvarujejo pogina in otmo pred zapeljivimi židovskimi in drugimi kapitalisti « Ali so mari tudi v »Domovino« uže zasle naše »prismodarije« ? X+Y.

»St. Petb. Ved.« poročajo iz Belgrada, da srbska vlada razpravlja z novim mitropolitom in z Rističem zaradi odposlanstva na Rusko, in to vsled želje avstro-ogerske vlade, katera želi, da Srbija opusti vse, kar bi žalilo Rusijo.

»Nowa Reforma« zahteva, da naj poljski klub jasno določi svoj program. Ako opozicija spremeni svojo taktiko, bo zato zahtevala bogato plačilo. Ako naj bo to proklamacija nemščine v državni jezik ali izdajanje obče veljavnega jezikovnega zakona, mora poljski klub odločno nastopiti proti temu, tudi ako s tem vrže Thunovo ministerstvo. Zakon o nemškem drž. jeziku bila bi sankcija sedanjih krivic in uničenje narodne enakopravnosti za večne čase. Pri takem samomoru ne more sodelovati noben slovanski klub.

»Jedinstvo« prinaša članek o preteči nevarnosti balkanske vojne med Srbi in Bolgari. — Da je temu Milan kriv, je istina, a jasno je tudi, da si hočejo Bolgari koristiti s tem, ker Srbija ni več v zvezi z Rusijo, ter prilastiti si celo Makedonijo. Ako bi bili namreč s Srbi v zvezi, ne bi mogli računati na celo, ker v nji prebivajo tudi Srbi, in ima tudi Srbija svoja prava do nje. A Srbija ne more pripustiti, da se Bolgarija preveč ojači nad njo. Zaradi Milana vendar ne smemo biti proti Srbiji. Milanove politike nikdor ne odobrava; v Srbiji ima največe protivnike, a ako bi došlo do tega, da si naj Bolgarija osvoji vso Makedonijo, a Srbija izgubi vsako upanje do nje, bodo z Milanom vsi Srbi. Zato tudi ne veruje, da bi v tem slučaju bila Črna Gora na strani Bolgarov, ker bi se ne osvetila Milanu, temveč Srbiji, srbskemu narodu, ostanku in ponosu. — Najbolje bi bilo, da se bratski dogovoriti obe državi. Milan je kriv, a on je človek. Rusija je vedno mislila na to, da povzdigne Bolgarijo. V San Štefanskem miru je pozabila Srbijo in Črno Goro, a Bolgarijo črez mero nagradila. Bolgarija je bila zato še mnogo bolj nehvaležna nego Srbija. In vendar Rusija ni prestala ljubiti Bolgarijo, nikdar ji ni prišlo na um, da oškoduje Bolgarijo. — Vsa nadeja, da se obrzdi mir, je v knezu Nikoli. On je najvernejši prijatelj carja, on more s posredovanjem Rusije zaprečiti bratomorni boj, da se ne obnovi zopet sramota od leta 1885.

»Ogerski Crispi«. Baron Ivor Kass piše v »Házánkú«: Ital. Crispi je dvignul v neapoljski banki za volilne namene 690.000 lir = 340.000 gld., ogerski Crispi je 10krat toliko nabral od raznih gospodov, ako tudi je na Laškem 10krat več volilcev nego na Ogerskem. Ital. Crispi je vrnul v obrokih to vsoto, ogerski Crispi ni vrnul ničesar. Ital. Crispi je dobil od Cornelja Herza za veliki križ Mavricija 50.000 frankov; ogerski Crispi pravi, da ni nikomur za denar dal redu, naslova ali članstva v magnatski tabuli; kdor tvrdi, naj dokaže. Toliko odlik je dal onim, katerih zasluge so povsem neznane, — to je velikodušnost; toliko denarja je prejel za volitve od njih v čar, — i to je velikodušnost. Obe nimati para.

Tešinska »Silesia« piše: Nekateri mislijo, da je večno razgrajanje jedino prava politika. A obstrukcija ne more biti trajna institucija, saj ona znači odstranitev vsakega parlamentarnega državnega življenja. Za sedaj ni zato pametnega povoda. Opozicija mora

biti, a le tedaj, kedar je na svojem mestu. Opozicija samo zaradi opozicije ne velja. Spodobi se, in pametno je v političnem oziru, da se vsak mož sodi le po tem, kar obeča in kar stvari, zato je treba počakati Thunovih dejanj. — Tudi se list obrača proti temu, da Nemci polit. nasprotnih mišljenj drug drugega zmerjajo z izdajalci.

„Petb. Ved.“ pišejo o neredih in nasilstvih v Makedoniji. Stanje krščanstva v turških pokrajinah je nezno. Koran odobruje zatiranje kristjanov, zato ne bodo koristile nobene osebne premembe in ne vspejo nobene reforme. Makedonija ne more več ostati pod turško oblastjo, vprašanje je le, ali naj postane samostalna, ali naj pripade kaki balkanski državi. Zaradi različnih prebivalstev je najbolje avtonomija, a taka, da nobena tuja država v nji ne dobi vpliva.

Madjari se silno togote, da je pomožnim škofom Lev XIII. imenoval kanonika Voršaka, ne da ti vprašal preje dovoljenja pri Madjarih. Od teh bi ga seveda ne dobil v to. »P. Loyd« pravi, da je s tem, ker fanatični Hrvat Strossmayer dobi pomočnika, še fanatičnejšega Slovana Voršaka, izzival Madjare, katerim je bil Strossmayer vedno nasprotnik.

»Preuss. Jahrb.« pravijo: Gotovo je povsem ne-spametno in nemožno, da bi ustrezalo praktični potrebi, ako 7 sloven. poslancev v štajerskem deželnem zboru, kjer sedi poleg njih 56 Nemcev, stavi v slovenskem jeziku interpelacije in nasovete.« Tako pišejo ljudje, ki zatrjujejo, da upoštevajo in spoštujejo pravice drugih!

Grof Kutuzov pravi v »Pet. Vedm.«, da dokazuje pozvanje grofa Thuna, da avstr. vlada nima namena, da bi se dala strahovati od nemške opozicije. Ta je v svoji nezmernosti sama delovala Slovanom v prid, ko je proti zmernemu Gautschevemu ministerstvu izdajala svoje fanatične izjave. Nesporazumljivo postopanje nemških poslancev v češkem dež. zboru in njih opozicijske, skoro revolucionarne izjave so na Dunaju uverile, da hoče nemški element boj na vsak način, ter da se ne dá pridobiti z nobenimi odnehanji. Dokazali so, da je njih lojalnost le krinka, za katero se skriva germanizacijsko teženje po Avstriji.

O dež. zboru tržaškem pravi »Naša Sloga«, da se je s tem, da se je zaključil pismo, izognulo obveznemu vskliku na cesarja pri sklepu dež. zbora. O kaki adresi na cesarja povodom jubileja ni bilo govora; pač pa je nek poslanec ob odobravanju govoril o zvezi Tržaških Italijanov z onimi v kraljestvu ital. in o njihovem sočustvovanju povodom 50 letnice ustave kraljestva italijanskega.

»Preussische Jahrbücher« v svojem marčnem zvezku objavljajo dopis iz Avstrije; bistvo boja je jezikovno vprašanje, vseh zmage pa ne bi bilo gospodstvo jedne nacionalne stranke. To pa bi bila le nemško-liberalna, . . . Ako naj bo Avstrija, mora biti tudi avstrijska tradicija, ta pa je utemeljena na vodstvu nemškega elementa, ali, ako hočemo, avstrijskega, kar je isto (?). Slovani, in pred vsem Čehi, morajo zvedeti, da v Avstriji vlada dinastija, katere moč sloni na njeni nemški posesti, ki se od podedovanih, zvestih nemških podanikov, kateri so ji zopet pridobili uporno Prago in turško Budo, ne sme in ne more ločiti, ako noče postati sama sebi nezvesta. Hitro ko se Čehi privadijo tej misli, moremo z njimi obravnavati, popreje ne. To je izkušnja ére Badenijeve in Gautscheve.

Nemcem je treba pokazati le dobro voljo, da jih nočejo prisiliti k nevrednemu odstopu, in ne odrečejo sodelovanja, kedar se naj ta dobra volja premeni v politična dejanja. Skratka: hegemonija mora Nemcem ostati, potem bo vse dobro!

»Glos Naroda« priobčuje razgovor s Stojalovskim: S Thunovim ministerstvom se ne bomo bratili, a mu tudi ne načeloma nasprotovali. Pri dobrih delih je bomo podpirali, pri slabih se mu protivili. Proti maloruskemu klubu bomo prijazni. Presrečni bi bili, da bi mogli z njimi osnovati jeden klub. S poljskim klubom bomo v vseh izključno jezikovnih stvareh bezuslovno solidarni; v gospodarskih pa imamo drug program. Sejam klubovnim bomo prisostvovali kot hospitanti, a moral se nam bi priznati posvetovalen glas; ako se ne ugodu temu, bomo hospitovali pri kršč. slovanskem klubu. Ali bo naš klub pripadal večini, ne vemo, ker ne vemo, kako bo ona sestavljena. Koalicija z liberalci je proti našemu računu. Z Mladočehi bomo v slovanskih stvareh jedini, za drž. pravo pa se ne ogrevamo. Nekatero opravičene terjatve socialistov bomo podpirali, ako bi pa obstruovali, jim bomo nasprotovali. Luegerjanci imajo isti socialni program kot mi, pa so v jezikovnih stvareh krivični. Postavimo predlog, da se razširijo jezikovne naredbe tudi na Silezijo.

Glad v Bosni in Hercegovini. Po poročilu Novosadske »Zastave« je z Nevesinja ubežalo 300 rodbin, v okraju Foča jedo ljudje skorijo z dreves. V Mostaru je na 200 stradajočih. Obračajo se za milodare na Slovane. Doneske sprejema »Zastava« v Novem sadu (Ujvidék) na Ogerskem.

»Petr. Vedm.« pravijo o konkordatu med Srbijo in Vatikanom, da so povsem soglašali z idejo, da dobé srbski katoliki, spadajoči doslej pod Djakovsko biskupijo, svojo lastno v Belgradu. A Vatikan hoče le razširiti katol. propagando na Balkanu in s tem pravoslavno narodno vero zatirati, zaradi tega je dolžnost novemu mitropolitu, da prestane z dogovori.

»Vyšehrad« piše po Zolovi pravdi povsem v istem smislu, kakor »Slov. Svet«. Alliance israelite je s svojimi ogromnimi sredstvi, s svojim časopisjem delovala za Dreyfusa in Zolo; ona je hotela zadati smrtni vdarec tako dostojanstvenemu in znamenitemu činitelju, kakoršen je vojaško sodišče. V to je izrabilo Zolo. Ta je po svojem italijansko-židovskem pokoljenju, kot mož, ki išče senzacijo za vsako ceno, bil za to najboljšo sredstvo. Pravda je bila boj za nadvlado med židovsko zavezo in med francosko vlado. Dreyfus je prišel v poštev le, ker je Žid. Židovstvo se je zavzelo zanj, da dokaže svetu svojo moč in veljavo.

Raduj se, dušo . . .

Raduj se, dušo, raduj se
Ljubavnoj novej slasti!
Dragan ti jadan sdvojiti će,
Vlasi će s glave mu pasti . . .

Koli je tebe ljubio,
Dragostna, divna djavo,
Koli je tebe žudio,
Koji bi pjesnik spjevó?

Kanda si s neba angjeo,
Kanda si Njemu sele,

Tvome se liku molio
Tihane nojce ciele . . .

Ti si mu ljubav vraćala
Ljubavi, dušu, većom,
Dragana svog nadarila
Nebeskom, rajskom srećom.

Koli si za me trpjeti
Junački, ženski znala!
Ljubavi silnom ljubeći
Sve si mi, sve mi dala . . .

Ali je sanja varljiva,
Ljudska je sreća sanja;
Mlada je ženska nestalna,
Svojega ne zna zvanja.

Ljubila Eva Adama,
Vjerna mu sve do groba,
Samo jer ne bje drugoga
Ljubavi njenoj roba.

Da si mi zdravo, junnače!
Da si mi zdravo, svate!
Da si mi zdravo, hajduče!
Da si mi zdravo, tate!

Koli te Branko ljubio.
Dragostno, čudna djevo,
Koli te bolan žudio,
Koji bi pjesnik spjevot ?

Kanda si janje proljetno,
Kanda si gojno tele,
Zlatom te, lažmi kupio,
Nesretna, tužna sele!

Raduj se, dušo, raduj se
Ljubavnoj novoj slasti!
Dragan ti jadan sdvojit će,
Vlasi će s glave mu pasti . . .

Dr. Fiacca.

СЛОНЪ И МОСЬКА.

По улицамъ слонѣ водили,
Какъ видно, на показъ.
Известно, что слоны въ дикѣвинку у насъ, —
Такъ за слонѣмъ толпы звѣакъ ходили.
Отколѣ ни возмись, навстрѣчу Моська имъ.
Увидѣвши слонѣ, ну на него метаться
И лаять, и визжать, и рваться.
Ну, такъ и лѣзеть въ драку съ нимъ.
„Сосѣдка, перестань срамиться“,
Ей Шавка говоритъ: „тебѣ ль съ слонѣмъ возиться?
Смотри, ужъ ты хрипишь, а онъ себѣ идетъ Впередъ
И лаю твоего совѣмъ не примѣчаетъ.“
— „Эхъ, ахъ!“ ей Моська отвѣчаетъ:
Вотъ то-то мнѣ и дѣху придаётъ,
Что я, совѣмъ безъ драки,
Могу попасть въ большія забійки.
Пускай же говорятъ собѣки:
„Ай, Моська, звать, она сильна,
Что лаётъ на слонѣ.“

Крыловъ.

Moska, mops. — Напоказъ, da bi ga kazali. — Дикѣвина, kaj posebnega, od divji, divji. — Звѣака, -и, м. з. jalo. — Отколѣ, navadno: откуда; prvo je prostonarodna beseda. — Отколѣ ни возмись, ne ve se odkod, Bog ve, odkod. — Навстрѣчу, naproti (= на встрѣчу); adverbijalni izrazi se pišo vkupe: gl. gori: на показъ. Ну на него метаться izraža hipota in nepričakovano nastopivše dejanje in znači: začela je nanj metati se. Рвать, trgati, рваться, тргати se, to je: psiček ni vedel, kaj bi. — Визжать, cviliti. — Драка, -и, ж. теpeж; драться, tepsti se. Перестать, -стану, nehati. Срамиться, sramotiti se; онъ посрамился, »blamiral se je«. — Шавка, -и, ж.

majhen kužek. Возитъся, pečati se, truditi se. Онъ себѣ идетъ себѣ je dativ eth. — Примѣчать, dov. примѣтитъ zapaziti. То-то, ravno to, baš to. — Мнѣ дѣху придаётъ, mi daje p dѣху »korajžec«. — Могу попасть, morem priti v število. Забійка, -и, m. in ž. (po smislu), ki bi se vedno tepel. Пускай = пусть, naj. Звать, torej. X—къ.

Koristni neprijatelj.

Pod tem zaglavjem je prinesel Pariški »Figaro« dne 10. marca imeniten članek o nemški knjigi, katero je napisal dr. Rommel. Članek nam zopet svedoči, kako elegantno in plemenito znajo odgovarjati Francozi tako surovim napadom, kakoršen je vsa ta knjiga od začetka do konca.

Vse je — po dr. Rommelu — strto, uničeno, bez sil, bez energije v ubogi Franciji; pravica, vera, dohodki, avtoriteta, vse, vse peša v Franciji. V parlamentu — pravi dr. Rommel — ne iščite politike, ampak le osebnih interesov, finančni odsek zabelezuje čim dalje več dolgov . . . Treba je Franciji Italijanov, Nemcev, Švedov, Belgijancev za industrijo in za obrt, ker ni sposobnih Francozov za to. V svojih kolonijah potrebujejo Francozi vedno svoje matere, to je države in pa dobredelnega birša. — Francoski stroji se izdelujejo v Manchesteru, Glasgovu, v Belgiji, Nemčiji . . .

Intelektualna odgoja je samo teoretična, moralna vzgoja je nič, telesna vzgoja nič . . . Mnogo je v Franciji izpranih ljudi, toda tudi potem živé ob ramah francoskega društva. — V kavarni, gledališču, na ulici, na strani mirnega nezavisnega Angleža, ki se ne meni za svojega soseda, ako ne doma, ki se ne meša v reči, ki se ga ne dotikajo, na strani teh ljudi je mali Francoz, ki ne ve nič, ne razumi nič, ki ni izkušen, ki pa govori na desno in levo vse le na narobe, dela pravo žalostno figuro . . . V takem tonu piše ošabni Nемец dalje o Francozih in o vsem nadaljevanju. Plemeniti Francozi pa mu odgovarjajo po svojem znanem pisatelju Lemaitre-u nekako tako-le: Po letu 1870. se je spisalo mnogo knjig, in sicer pisali so jih Francozi o Nemcih, a Nemci o Francozih. Nekatera iz med naših knjig je bila uprav »pariška«, nam samim nevšečna radi onega lehkega, dražečega tona, toda to so bile knjige slabih žurnalistov ali površnih kronikarjev. Ali vsakokrat, ko je o nas pisal kak profesor, filozof ali zgodovinar o Nemčiji in njenih šegah, pisal je pravično i vljudno. Da, pretiraval je celó v dobrem iz bojazni, da bi ga ne zavedla do strogosti neprijaznost do neprijateljske države. V Nemčiji pa nasprotno niso le površni duhovi, ki so obdelovali Francijo s sovraštvom in zasmehovanjem; profesorji in doktorji, kakor n. pr. dr. Rommel, nikak preprost, ki ni mož bez kriterija. Njegova fraza je napojena z žolčevo esencijo; nekaj paragrafov je pravih zausnic in nekaj kakor rane, koje zadá oster nož.

To je čudno. Saj Nemci so vendar naši zmagalci. Ko so nas premagali na bojnem polju, sledé njih zmage nad nami na vsej črti: oni so močni, bogati in — čednostni. Zdi se, da bi morali vživati svojo slavo veselo ter biti uže vajeni zmag. Toda ne, vsled svoje zmage so še tako divji, kakor prvi dan. Oni praznujejo javno z divjo natančnostjo vsako zmago, česar mi nismo storili nikdar. Ne vem primera, ako gledam še za toliko stoletij nazaj, da bi zmagovalci sovražili takó vstrajno in nenasitno premaganega nasprotnika . . .

To sovraštvo pa nas mora vendar navdajati s tolažbo. Saj kdo bo preziral koga tako nepopisno, ako se ga ne boji? Da, da, to sovraštvo je za nas spričevalo, da živimo. Lehko rečemo, da, ako bi hotel Francoz pisati o Nemcih s tolikim

žolcem, pisal ti prav lahko, kakor dr. Rommel, in taka knjiga o Nemcih bi ne bila niti manj kruta, niti manj resnična, toda vemo, da nesreča Nemčije bi ne ozdravila naše.

Na koncu sklepa: Bodimo pogumni. Ne odgovarjamo na take insolentne napade z zasmehovanjem, dasi bi lahko; iščimo rajši iz te knjige profita s tem, da skušamo popraviti, kar se nam očita po pravici. Mi smo dr. Rommelu lahko zahvalni, ker on deva svoj težki prst na naše rane in nam jih kaže s tako gotovostjo, da se moramo reformovati. Pu-stimo Nemčijo, naj se ponaša in naj sovraži. Želimo ji, naj bi se izkazovala vedno bolj ošabno, sovražno in zavidno (čemu, moj Bog, ko ima vsega!), ter da bi ji bila pijanost njene nepravilne mogočnosti, njenih materialnih vspehov tako usodepolna, kakor je bila nam naša popustljivost, naša ambicioznost in moralna negotovost.

Naposled svojega spisa priporoča pisatelj Lemaitre Francozom prav toplo ono nemško strupeno knjigo.*)

M—a.

Drobtine.

V jugoslovanski akademiji znanosti in umetnosti v Zagrebu je imel dr. Mušič nekrolg našem rojaku Matiji Valjavcu. Opisal je njegove pesniške, folkloristične in znanstvene zasluge.

15. marca se je otvoril prvi dvomesečni večerni tečaj na društveni gospodinjstvi soli v Ljubljani. Voditeljica ga. Moosova in pomčnica gđc. Ravnikarjeva bodete učili prakt. kuhanje, šivanje in likanje; učiteljica gđc. Maroltova je prevzela predavanja o gospodinjstvu. Odbor se tudi trudi, da pridobi zdravnika za predavanja o zdravi uredbi stanovanj in o prvi pomoči pri nezgodah. Za večerno šolo se je oglasilo 70 deklet.

Dunajski »Schubertbund« je imel koncert, ki je mesto šaljivega imel le žaljiv program, ki pač ni vreden tega društva. Tako se je napovedoval: 1. »Provokace«, böhmische Nationalmarsch. — 2. »Na zdar! Slava! Hamba a pfui Deibel!« »Gruss mussikkalische instruirte Spikakpiekze, Söhr effektvull. Ane thute den andere alles wegnimmste.« In jednake duhovite stvari.

Milka Trnina je porojena v Vežišču pri Vojnem križu. Po očetovi smrti je prišla k ujcu, Hrvat. pisatelju Jurkoviću. Pevanja se je učila v Zagrebu, 1880—83 na Dunajskem konservatoriju. Prišla je na to v Lipsijo za 1 leto; potem za dve leti v Gradec, od tod v Bremen. 1890 je bila angažovana v Monakovo, kjer si je pridobila svetsko slavo.

Ljubljanska hranilnica, ki daje močno podporo nem. gled., — daruje tudi vsako leto 20.000 glđ. za zgradbo nemškega gledišča, tako da imajo sedaj v ta namen uže 60.000 v rezervi. In kljubu tej podpori iz denarja slovenskih vložnikov se je celó pri spravi med narodnima strankama izvzela podpora nem. gledišča, da se bo ta tudi nadalje še delila od deželnega zbora s pomočjo slovenskih naprednih glasov, dasi posojilnica kranjska za slovensko gledališče nima nič podpore na razpolaganje.

Od članov »akademiške legije« 1848 leta, katera je štela tudi Slovence, sta od zadnjih pri življenju le še Ant. Globočnik vit. Sorodolski in umir. zdravnik Radgonski Kocbek. Kapelan te legije je bil Slovenec dr. A. Pfister, bivši profesor na Goriški bogoslovnici, potem na Dunajski univerzi. Po ustaji je ubežal v Ameriko, kjer se je uborno preživljal s poučevanjem jezikov. Umrl je pred par leti na Dunaju.

Stranke v drž. zboru. Poslancev je 425, skupljeni so v 18 klubih, je »divjakov«. — Češki klub ima 60 članov, poljski 57, nemška ljudska stranka 42, nemška napredna 35, krščansko-slovenska zveza 34, katol. ljudska stranka 31, ustavoverno veleposestvo 28, krščanski socialisti 19, Lahi 19, socialisti 14, prstonemško združenje 12, klub divjakov 11, sredina 6, Stojalovskega stranka 6, Romunci 5, Schönerejanci sedaj 6, poljska ljudska stranka 3; vrhu tega še 9 »divjakov«. Po narodnosti: 87 Cehov = 20,5 % (po razmerju prebivalcev bi jih moralo biti 23,3%); Poljakov je v vsem 70, torej 16,5% (po preb. 15,8%); Rusov 12 = 2,8 proc. (moralo bi biti 13,2 proc.); Romunov 5 = 1,2 proc. (po preb. 0,9 proc.); Nemcev je v vsem 202, torej 47,7

*) Op. ured. Ta odgovor Lemaitreov je velikomemške liste hudo spekel, takó da so začeli zanikati, da bi bil dr. Rommel Nemeec, napisavši tako knjigo o Francozih, ter preobračajo stvar takó, kakor bi se skrival za dr. R. kak švicarski — Francoz!

proc. (a po preb. bi jim pristajalo 36,1 proc.); Slovencev je 15 = 3,5 proc. (mesto 5,02 proc.); Hrvatov 12 = 3,3 proc., Srba sta dva, Lahov je 19 = 4,5 proc. (pristajalo bi jim le 2,9 proc.).

Gospodska zbornica ima 240 členov, to so: 1. vsi polnoletni princí cesarske hiše, teh je 18; 2. dedični člani, teh je 67, 3. po cesarju imenovani člani, teh je 138; 4. vsi nadškofi in škofi, teh je 17.

V Plznu je bila 5. marca od vseh narodnih društev prirejena akademija za spomenik J. K. Tylu.

V Zagrebu je slavila Milka Trnina triumfe v operi. Njena slava je svetovna, torej navdušenje rojakov razumljivo. Dvorna opera Dunajska, ki iztiče vse možne goste, in ki sem ter tje — poleg veljavnih — donese marsikako neznatno ali malovredno gostovanje, pa se še ni spomnila, da si pridobi v gostovanje najznamenitejšo pevko rodom Avstrijanko, dasi v Monakovo ni tako edela.

Tolstoj o Zolovi pravdi se je sodrudniku Mosk. Kurjera izrazil: »Jaz sem bil sam častnik, poznam vojniško življenje in si morem le težko misliti, da bi mogli drugi sodniki odsoditi Dreyfusa bez zadostnih razlogov, tem bolj, ker so vsi znali, da je krivnja zaradi veleizdaje največa, in njena posledica večinoma smrt«. »Hamburger Nachrichten«, organ Bismarckov, pišejo: »Po našem nazoru okolnost, da Nemci čestitajo Zoli, svedoči, da ne vemo, kaj se spodobi in da nismo sposobni za razsojanje. To nam kompromituje čast in nas dela smešne. Razru tega ni dokazano, ali, je Zola delal le iz idealnih motivov, ali v interesu vplivnega Židovstva. — V najboljše poučenih krogih v Evropi sodijo, da Dreyfus ni bil po krivem obsojen, temveč da je bil v istini ogleduh. Ti izjavi naj si zapomni »St. N.«, ki je tako slastno priobčeval vsako izjavo na korist Dreyfusu in Zoli in impertinentno smešil in napadal one, ki se ne vjemajo z njim. Tolstoj in Bismarck mu bosta pač tudi nekoliko veljavna.

Poljska akademična predavanja za ženstvo o raznih kulturnih in naravoslovnih predmetih pričela so svoj 2. tečaj. Prošli tečaj je bilo 355 slušateljic.

10. marca je bil v Sofiji od žurnalistov prirejani svečani rekivjem za umrlega Makedonskega. Predstojnik Todorov je imel ob tej priliki nagovor, slaveči pokojnika in kažoči na to, da je bil pred očmi turške policije umorjen, ne da bi ta zasledila zločinca.

Madjari so hoteli polkovniku Picquartu poslati časno sabljo. Iz Pariza se jim je javilo, da bi to utegnulo škodovati tamošnjim Madjarom. Zato so opustili to misel. Policija jim je vrhu tega še konfliktkovala naročeno sabljo, ker je imela madjarski grb, ki je bez posebnega dovoljenja prepovedan na raznih izdelkih.

V Mariboru se je na novo ustanovila ženska podružnica Schulvereinu.

G. Vlaho Bukovac javlja, da ni istinita vest, da on slike za Pariško razstavo »Dohod carja Dušana v Dubrovnik«. Posneli smo to iz srbskih listov.

Poitalijančevanje po Istri oskrbujejo laški duhovniki na lecah. V Pulju pridiguje jezuviti iz Italije. Predstavil se je poslušalcem: »Jaz sem Italijan, prihajam z lpe zemlje italijanske, katero toli ljubim, in se nađejam, da ste tudi vi Italijani«. »Nada'je je govoril o zvršetku tega stoletja in bogoljubnih svečanostih, ki se pripravljajo tem povodom v Italiji, in z ozirom na namišljeao italijansvo Istre in Dalmacije pozival, naj stvoré tudi oni tako. Framazoni in iredentovci pripravljajo bakljado temu propovedniku.

Zaročnik grške princeze Marije, ruski veliki knez Jurij Mihajlovič, je poslal 8.000 dinarjev, da se na mestu, kjer se je izvršil atentat na grškega kralja in princezo, postavi kapela.

Spomenik knezu Milošu so dali napraviti Požarevčani po Gj. Jovanoviću v Parizu.

Učitelji iz Prage in okolice, združeni v »Komenskem«, so naprosili senat Praške univerze, da ustanovi ljudske kurze po zgledu Dunajskih. — V »Ed.« je bil objavljen in v »Slov. Listu« radostno pozdravljen nasvet, naj bi se tudi pri nas ukrenilo kaj podobnega.

»Pevsko društvo« v Celju priredi 17. apr. koncert, na katerem sodeluje slavna koncertna pevka, Poljakinja gđc. Bronislava Wolska, ki je uže v mnogih Dunajskih koncertih širila slavo slovenske pesni.

»Domovina« piše o umrlem Dunajskem mestnem sovetniku Sturmju, ki je bil po rodu Kranjec: »Ranji je ostal zvest svojemu narodu, dasi je bil od mladosti vedno na tujem. Skrben oče odgojil je svojo deco izborno.« — Mislimo, da ne grešimo proti reku: »De mortuis nil nisi bene«, ako konstatujemo, da ranjki ni bil nikdar v slovenski družbi, ter da je njegov sin, — dasi je služboval svoj čas kot profesor v Novem Mestu ter se čutil ondi Slovenca — kot deželni poslanec glasoval za Koliskov predlog, ki je znan po svoji izredni sovražnosti proti Slovanom.

V Belgradu začne izhajati novi turški list »Meran«, da pospešuje srbsko-turško prijateljstvo.

V češkem narodnem gled. se je vnovič vprizorila Dvořáková opera »Tvrde palice« ter imela več vspeha nego pri prvi vprizoritvi 1881.

V Parizu je češka umetnica, Leonija Selva, priredila koncert, kjer je pevala le češke pesni.

Kašubi, odlomek slovanskih Pomorjanov, so se zbrali v Lęborku in posovetovali, kako bi se organizovali za volitve in cerkveno. Na Pomoranskem, v tej pruski provinciji, živi kakih 15.000 Slovanov, ki so se pa v kašubskem narečju oddaljili od Poljakov.

Romunski župnik v Decea Muresiana, Vasil Krišan, je uže davno trn v peti madjarskemu stoličnemu sodniku. Da bi se mu osvetil, prišel je prošli mesec s starosto in tremi žandarmi v župnišče, pod uvetom, da župnik hrani revolucionarne spise Bukareške lige, pregledal ves dom, pretaknal vse listine v arhivu, knjižnici, prebrskal vse pohištvo, a ničesar našel. — Slo mu je zato, da župnika osumniči in poniža.

V Zemunu umrša Julijana Jovanovičeva je ustanovila stipendij za bogoslovce, ki bi se učili v Rusiji ter v ta namen zapustila 10.000 gld. Karlovški bogoslovnici. Razun tega je volila bogorodniški cerkvi 2000 gld.

Posojilnica v Brežicah je imela v 3. upravnem letu prometa 153.913 gld. 35 kr.

Mestna godba Celjska, ki je dobivala vsako leto po 200 gld. državne podpore, prosi tudi letos zanjo, dasi je sicer v najskrajnejši opoziciji proti nji in sodeluje pri vseh protiavtstrijskih demonstracijah. — Non olet.

Črna Gora je imela pričetkom vlade kneza Nikolaja samo jedno šolo, danes jih ima 53.

Jovan Sundečić boše slavil na pravoslavno Veliko noč 50 letnico svojega književnega delovanja. Pesnika jednako spoštujejo Srbi in Hrvati.

Monakovska »Jugend« tudi grdi in sramoti Čehe, dasi je ta bojé »moderni in novostrojarski« ilustrovani zabavnik zelo razširjen i med Slovani.

1000. predstava pod sedanjo gledališko upravo v Zagrebu je bila 28. marca.

Vlada je pevskemu društvu »Ljubljana« prepovedala, da poje na veselici pesen »Bog i Hrvati«, nad katero se doslej ni spodtkal nikdor. —

Šolski dom se prične graditi v Gorici.

Letos se prične na Ljubljanskem polju graditi v smislu Holzapfelnovne ustanove poslopje za gluhonome otroke.

Kuhanje kot obligatni predmet vvedejo v viših razredih dekliške ljudske šole v Mogunču (Mainz) na Nemškem.

Moravski Čehi izdajo spominski list »Morava svým Matičím« na korist šolske Matice. V tej knjigi bodo doneski najznamenitejših pesnikov in umetnikov, izide pa ob proslavi Palackeega rojstva.

Češki pisatelj Václav Kosmák je 15. marca umrl v 45. letu. Rodil se je v Morav. Budvíci ter se posvetil duhovskemu stanu. Njegovi spisi so bili zelo priljubljeni, zlasti njegovi »obrazi iz kukatka«, sličice seljakov in njih življenja.

Na Moravskem vzdržuje vlada za 1.600.000 Čehov 9 gimnazij in jedno realko. Za 600.000 Nemcev 10 gimnazij in dve realki; — dežela 5 čeških, z večine nepopolnih realk; za Nemce: 11 realk in 2 realna gimnazija. Po tem torej pride jedna srednja šola na 106.000 Čehov, a uže na 24.000 Nemcev. Čeških dijakov se je na popolnih srednjih šolah našelo: 4210, torej 421 na jeden ustav; nemških 5840 na 22 popolnih šolah, torej 265 na jeden ustav. Dijakov srednješolcev je bilo 5100 po čeških, 6300 po nemških šolah; razmerje dijakov pa bi moralo biti, primerno razmerju prebivalstva, za Čehe podvojeno.

Luzičko-srbsko bogoslužje je vsako četvrtletje po jedenkrat v Draždanih v Križni cerkvi; — v Berolinu in v Charlottenburgu po šestkrat na leto.

Dijaštvo.

V Pragi se je ustanovilo društvo za »nemški dijaški dom«. Rektorata obeh velikih šol sta nabirala naslove nemških družin, ki dajo stanovanje in oskrb dijakom proti primerni plači. — Profesorji so se združili v društvu za ustanovo in vzdrževanje nemškega dijaškega doma in mensae academicae. To društvo je vzelo v najem »Grand Hotel« ter ondi uravnalo stanovanje za 150 dijakov. 40 dijakov dobi brezplačno, ostali za nizko ceno stanovanje. V istem hotelu jim bodo pripravljali po ceni obed in večerjo.

Na avstrijskih vseučiliščih je med 16.995 slušalci 3.108 Židov. Od teh Židov se priznava za Nemce 3108, za Poljake 566, za Maloruse 61, za Čehe 84. —

Akademični senat nemške Pražke univerze, ki je dal svojo ostavko povodom dijaških demonstracij in s tem hotel pritiskati

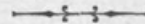
na ministerstvo, je javil, da jo prekliče, ker so se povsem spremenile razmere, in ker je potreba, da zavladajo zopet redni odnašaji na univerzi.

Češko in moravsko dijaštvo je poslalo sileškim slovanskim poslancem priznalnico za njih boj za pravo Slovanov.

Memorandum slovanskih dijakov razjašnjuje dogodke na Dunajskem vseučilišču v prošlem tečaju ter toži, da so Slovani bez varstva nasproti nemškonacionalnemu terorizmu. Oni protestujejo proti temu, da Slovani na Dunaju uživajo samo gostoljubje, kajti oni so povsem enakopravni ter izražajo nadejo, da se jim boče to pravo, tudi povsem priznavalo in se jim zasigura.

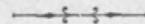
Ak. društvo »Triglav« v Gradcu je naznanilo za svojo sejo 26. marca tudi predavanje: »o zadnjih dijaških nemirih na avstr. univerzah«, a policijski zastopnik je to prepovedal, dasi policija niti vedela ni, kaj je namerjal povedati predavatelj. Stvari, o katerih se je razpravljalo na dolgo in široko po časopisju, ne smejo se omenjati v dijaškem društvu slovenskem!

Odbor akademičnega društva »Slovenije« na Dunaju se je na I. rednem občnem zboru v letnem tečaju dné 1. aprila t. l. sestavil takó-le: predsednik: phil. Jožef Reisner; podpredsednik: meh. Ignacij Šega; tajnik: jur. Ivan Bakovnik; blagajnik: jur. Anton Bončar; knjižničar: phil. Hinko Vodnik; arhivar: jur. Aleksander Fatur; gospodar: jur. Vekoslav Kukovec; namestnika: jur. Frančišek Jerala, arh. Ignacij Stembov.

Vseučilišče v Moravi.

Ko se je leta 1881 ustanovilo češko vseučilišče v Pragi, pričelo se je uže tudi misliti na drugo v Moravski. 1885 je razpravljal o tej potrebi prof. Masaryk v »Athenaeum«. 1897 se je dalo iz drž. proračuna 4000 gld. na stipendije za pripravo učiteljskih močij. Moravska omladina je vedno delovala za to idejo. — 1890. l. je razpravljala o tem na vseuč. sastanku v Pragi. Pri tem je bilo prisotnih 25 vseuč. profesorjev, in prof. Masaryk je obširno govoril o tem vprašanju. Peticija na drž. zbor je bila podpisana od 800 moravskih akademikov iz Prage, 100 moravskih akademikov z Dunaja in od predsednikov vseh čeških dijaških društev. Tej dijaški peticiji se je pridružilo kakih 500 peticij čeških mest, občin in društev na Moravskem. O potrebi vseučilišča se je vedno razpravljalo na političnih shodih, agitovalo v društvih in časopisih. 1895 je bila druga velika akcija češkega dijaštva; njegovi peticiji se je pridružilo 120 peticij mest, občin in društev. Na zadnji vseučiliški skupščini 13. feb. je češko dijaštvo vnovič zahtevalo to vseučilišče. »Jedinstvo« poroča o tem neumornem delu ter kliče: učimo se od Čehov! — Da, ako hočemo, da se obistini Ljubljansko vseučilišče, treba je agitacije. V to združijo naj se dijaki in veljaki. Zaprek in zavlačevanja bo itak od drugih stranij, a delati je treba, da se vsaj ne pozabi stvar!

RAZGLAD PO SLOVANSKEM SVETU.

A) SLOVENSKE DEŽELE.

Tržaško. Italijanski listi tržaški so silno razljubeni, da je vlada parobrod, kateri je zgradila na svoje troške, imenovala »Triest« in ne »Trieste«.

Mestni sovet tržaški 17. marca. Župnik Kosec je govoril v obrambo škofa, oz. slovenskega jezika v cerkvah tržaških. »Kar osupnuli so razni krivonosni svetovalci, ko je gosp. Kosec izjavil kategorično, da on govori tu le za katolike! Osupnuli so, ker so hitro umeli, kaj je hotel reči govornik: vam Židom ne priznavam pravice, da bi se vtikali v stvari naše kato-

liške cerkve. (Edinost). Ako občina troši za cerkev, troši tudi za bolnico, in vendar ne veleva, kako da naj zdravnik leči bolnike. — Župan je obžaloval, da odpoved sloven. eksercij ni bila definitivna, temveč so bile one le odložene. To je zvedel od škofa samega, ko se mu je šel zahvalit za odpoved eksercij.

Tržaški in okoličanski rodoljubi so sklenuli, da v proslavo cesarjevega jubileja nabere fond za osnivanje stipendijev za okoličanske dijake.

19. marca (praznik sv. Jožefa) je tržaški škof v propovedi razložil, kako je za ta post. namerjal laške, nemške in slovenske konferencije. Skrbeti mora za vse svoje vernike. »Ko so apostoli pričeli oznanjati evangelij, poklicala jih je pred se judovska sinagoga ter jim je prepovedala, da ne smejo oznanjevati evangelija. Apostoli pa so odgovorili: »Boga je treba bolj poslušati, nego ljudi.«

»Edinost« izhaja odslej v lastni tiskarni.

Mestni svet je sklenul, da škofa, ki noče preklicati slovenske propovedi, kaznuje s tem, da odtegne sodelovanje mestne godbe pri cerkvenih slovesnostih.

Istra. Dež. namestništvo je zaukazalo, da se ustavi nezakonite nadomestne volitve v občinski svet v Rovinju.

V Pulju so bile 5. apr. volitve v razpuščenim mestni svet. Od 1314 volilcev se jih je udeležilo le 474. Avtonomni kandidati so prodili.

Goriško. »Soča« pozivlje goriške Slovence in občine, naj darujejo v proslavo cesarskega jubileja primerne vsote za zgradbo »Solskega doma« v Gorici. Darovi bodo izkazani v »Zlati knjigi«. Poslopje bo stalo krog 35.000 gld.

Koroško. Nemškoliberalni listič za prevaro slovenskih kmetov po Koroškem: »Kmeti list« izhaja proti zakoniti določbi bez imenovanja urednika in izdajatelja. »Mir« opozarja državno pravdnitvo nato.

B) OSTALI SLOVANSKI SVET.

Cesar je nadvojvodo Frana Ferdinanda d'Este stavil k dispoziciji svojega najvišjega poveljstva, da prevzame vodsko raznih vojnih čet pri vojah ter se pouči v vsem v vodstvu vojnih sil.

Delegacije so sezvane za 9. maj v Budimpešto.

Dunaj. »Klub avstr. narodnostij« bode imel 17. apr. glavni občni zbor (I. Eschenbachgasse, 9). Lepa prilika, da pristopijo k društvu tudi Slovenci, Hrvati i. dr.

20. marca je imel »Klub avstr. narodnostij« na Dunaju slovanski večer. Posl. dr. Dyk je govoril o pol. položaju. V zabavnem delu so tamburali Hrvati. — Dva dni potem je bil poljski večer, ki ga je priredila »Strzecha«. Govoril je posl. Hořica. —

Stojalovskemu na čast. Poljaki na Dunaju, ki se prištevajo k ljudski ali narodni stranki, in drugi Dunajski Slovani so priredili 22. marca stranki Stojalovskega na čast poseben shod (v Resourci), katerega se je udeležilo občinstvo izmed Poljakov samih, potem Čehov in in drugih slovanskih narodov. Došli so drž. poslanci iz skupine Stojalovskega in on sam. Izmed drugih drž. poslancev je bil prisoten g. Hořica. Stojalovskega in njegove kolege so pozdravili Poljaki, izmed Čehov drž. posl. Hořica in urednik češkega »Vestnika« Cinert, izmed Malorusov na Dunaju živeči maloruski odvetnik, izmed Slovencev urednik »Sl. Sveta«. Govorili so mnogi in mnogo, največ drž. posl. o. Stojalovski. Naš

urednik je pozdravil stranko poslednjega radi tega, ker ima podstavo v množicah poljskega naroda, ker je krščanska in vključuje kot taka načelo pravičnosti in ker — po zagotovilih — hoče potezati se za narodno enakopravnost vseh tlačenja narodov. In res so vsi govori sukali se okolo teh toček, in St. sam je povdarjal, da je poljski narod mučenik, da mu je treba pomagati, in da je treba potezati se za prava vseh pritiskanih narodov. Naglašal je, da bode boril se še posebe in jednako za poljski in ruski narod v Galiciji ter je pristavil, da vstočna Galicija pripada Malorusom, zapadna pa Poljakom. V obče je obsojal politiko poljskega plemstva; on ostane s kolegami v svojem klubu, v narodnih stvareh pa hoče združeno postopati v smislu kršč. pravičnosti. Sodil je o poljskem plemstvu takó, kakor je čitati od začetka do danes v »Slov. Svetu«. Razgovorjanje je trajalo črez polmoči.

Češko. 14. jun. bo sto let, kar se je porodil Fran Palacký. V Pragi se tedaj položi temeljni kamen njegovemu spomeniku. Slavnostni dnevi bodo 18.—20. jun.

Dr. Herold je 18. marca v Pragi v mladočeskem klubu govoril o polit. položaju. Ako bi grof Badeni ne bil padel, bi on v smislu temeljnih zakonov revidoval jezikovne naredbe, in pri najvišem sodišču na Dunaju bi se ustanovila češka sekcija. Za slučaj, da obstrukcija onemogoči parlament, bi sklical drž. zbor iz deželnih zborov. Dr. Kaizl se je žrtvoval, da Thun ne pobija Čehov, temveč državi nevarne nemške nacionalce. Čehi bodo napram ministerstvu vstrajali pri tem: 1. da se vzdrži sedanja večina, 2. da se provede jezikovni predlogi Herold-Pacakovi, in sicer ne po državnem, temveč po deželnem zakonu, 3. da se uresniči češko državno pravo.

Slavnostni shod na oslavo 50 letnice zrušenja tlake je Praški polit. klub narodnih delavcev slavil 27. marca v sokolski telovadnici

Moravsko. 14. marca je bil v Brnu velik shod, udeležencev nad 1600; v »Besednem domu«, sklicani od češkega polit. društva. Sklenuli so, vstrajati pri ideji svobode in narodne ravnopravnosti, kakor se je pojavila 1848. leta; protestovali, da bi češki poslanci glasovali za kvarljivo pogodbo z Ogersko, in proti neodločnosti čeških poslancev v dež. zboru moravskem.

Shod zaupnikov nemškonapredne stranke na Moravskem je bil 27. marca v Brnu. Sklenuli so novo organizacijo stranke. Župan Wieser je povdarjal celokupnost Nemcev ter zavračal vsako kršenje jedinstva, naj pride, od kogar hoče. Dr. Gross je poročal o polit. položaju; zavračal Gautscheve naredbe ter bil za uravnavo jezikovnega vprašanja potom zakona in za nemški državni jezik. — Thunovo ministerstvo zasluži popolno nezaupanje Nemcev in najstrožo opozicijo. Kaka bodi ta, je taktično vprašanje, v katerem si ne dajo zaukazovati od nikogar v parlamentu. Mnogo večje važnosti pa je, da se vzdrži skupno delovanje nemških strank, in zato obsoja boj, ki ga je pričela Schönererjeva skupina proti ostalim nemškim strankam. V resoluciji se je izrekla zaupnica in odobravanje poslancem.

Sileško. Ker so se iz Nemčije v mnogih krajih odpravili slovanski delavci (iz narodnostnega sovraštva), hotel je shod kršč. socialistov v Bronevi v češki Sileziji podati drž. zboru peticijo, da naj tudi avstrijska vlada prepove pruske delavce v Avstriji, kakor pruska vlada uže tri leta prepoveduje Slované.

Galicija. Galicija je dobila novega namestnika. Knez Sanguczko, ki je bil 5. okt. 1895 poklican na to mesto, je bil doslej 22 let v dež. zboru, 6 v drž. zboru delaven ter 6 let dež. maršal gališki. Bil je naslednik Badenijev, kateri je od jedne strani dobival največe in najsjajnejše dokaze simpatij, a od druge bil najstrastneje sovražen. Tudi Sanguczka so vsled državnega nasilja ostro napadali. Pri otvoritvi dež. zbora 28. decembra 1896 je najostreje grajal radikalne stranke v deželi. Znamenit je bil njegov govor 7. sept. 1894 o dolžnostih plemstva, povodom dohoda cesarjevega k Levovski razstavi. Tedaj je bil odlikovan z velikim križem Leopoldovega reda. Sedaj je dobil najviše odlikovanje, red zlatega rujna. Njegov naslednik je grof Pininski. Rojen je bil 1857 v Levovu. 1885 je postal na tamošnjem vseučilišču docent in 1891 profesor za rimsko pravo. 1889 je bil od veleposestva voljen v državni zbor.

V Premyslu je bil pod predse. kneza Sapieha agrarni shod 31. marca. Sklenulo se je, brzojavno pozvati poljski klub, da izposluje povišanje podpore za bedne gališke kmetovalce, da zahteva od ministerstva popuščanje pri davkih za letos in pobiranje davkov šele po žetvi; ter za prisilno zavarovanje kmetij proti požaru.

Hrvatsko. Na Hrvaškem se vrše pri drž. železnicah od novega leta izpiti v madjarščini, dasi je po hrv.-og. nagodbi pri skupnih oblastvih na Hrvaškem hrvaščina izključni uradni jezik.

Ban je v Zagrebu dal namestiti nove poštne pobiralnike v madjarskih barvah. Hrvati so jih pomazali s črnim. Radi tega zlodejstva bo več obtožeb in pravd.

Dalmacija. Gladu v Dalmaciji niso provzročile elementarne nezgode, on je nasledek faktorjev, ki narodu onemogočujejo življenje. Vlada je odredila za pomoč 200.000 gld.

Ogersko. Ogerski justični minister je zaukazal poštam, da vsako sumljivo pošiljatev, bodisi v križnem zavitku ali v paketu, odpro in preiščejo ter, ako je treba, izročé sodišču.

Municipij sibinski je dobil od ministra notranjih poslov dopis, da bi se pozvali mestni uradniki k pomadjarjenju svojih imen ter da bi podpirali povsod mađjarizacijo imén. V mestnem zboru se je vsled tega interpelovalo, ter je župan javil, da se je sklenulo, vrnuti ta poziv, ker je mađjarizacija za mesto vznemirjiva.

V Tobu v torontalskem komitatu je nastal agrarni upor. Žandarmi in uporniki so drug na drugega streljali, in bilo je več mrtvih in ranjenih pri obojih (31. marca).

V Budimpešti so obsodili 68 socijalistov.

Črna Gora. Ruski poslanik na Črni Gori je naznanil vladi, da je sv. sinod v Petrogradu prevzel vzdrževanje Cetinjske liturgije, podpirane doslej z letnimi 5000 rub.

Knez je izdal ukaz, ker je prvo znamenito izdanje občega imovinskega zakonika od 1888 povsem pošlo, da se izdá drugo. To delo je bilo sprejeto z velikim odobravanjem. V 10 letih pa se je mnogokaj izpremenilo za popolnjenje zakonika. Sestavitelj pravosodni minister Bogišić dobil je bil v ta namen celoleten dopust. Modifikacije nove izdaje povsem odgovarjajo živim potrebam; ona ima očevidno zaslugo dovrše-

nosti in praktične veljave. Zato knez povsem odobrava to delo ter zaukazuje, da stopi v veljavo s 1. aprilom 1898 (st. št.).

Srbija. Pasič je v »Odjeku« izjavil, da nikdar bil zarotnik proti srbskemu kralju. Z amnestijo je vse pozabljeno, in on najudanejši podanik kralja Aleksandra.

Rusija. Rusko ministerstvo za komunikacije je slavilo 12. marca stoletnico, kar je bilo ustanovljeno. V ustavu železnice se je priredila tem povodom razstava.

Povodom cesarjevega jubileja pošljejo ruski polki, katerih lastnik je cesar Fran Josip, deputacijo na Dunaj

Kitajci so pristali na ruske zahteve. Mandžuranska železnica, ki bo vezala Transbajkalsko stacijo čez kitajsko posest z Vladivostokom, naj bo do 28. avg. 1903 dovršena in prometu izročena.

Naslednikom umršemu Moskovskemu mitropolitu. Sergiju je imenovan eksarh gruzijski nadbiskup Vladimir.

Kitajska je dovolila vse ruske zahteve: 1. najem Port Artura za 25 let kot pomorsko trdnjavo. 2. najem Taljen Vanu kot odprtega pristanišča in poslednjo postajo mandžurske železnice, za 25 let s pravom obnove. 3. Rusko ima pravo, zgraditi železnico od Pětuna do Taljen Vanu in Port Artura pod istimi uslovji kakor mandžursko železnico. Kitaj si hrani svoja vrhovna prava.

Grof Muraviev, minister vnanjih poslov, je razposlal zastopnikom ruske vlade noto, da je bila 15. (27.) marca v Pekingju sklenena konvencija, da prepusti Kitaj Rusiji luki Port Arthur in Talienwan ter njuno okolico v uporabo, da torej ruske čete posedejo omenjeni mesti, ter da bo ruska zastava razobešena poleg kitajske. Luka Talienwan je inozemski trgovini odprta, in ladije vseh prijateljskih narodov bodo tam uživale največo gostoljubnost.

Nemčija. Na Poznanjskem je bil obsojen na 4 mesece zapora urednik Praca, Rakovski, zaradi »ščunvanja k narodnostnemu sovraštvu« s pesnijo »slovanskim bratom«, kjer jih pozivlje, naj bodo složni proti nemški sili. Ako bi veljalo isto za vse, bi morali n. pr. pri nas sedeti vsi nemški uredniki v ječah.

Poslanska zbornica pruska je 26. marca razpravljala o dovoljenju 400 000 marek za osnovo lastnega dispozičijskega fonda za posilno germanizacijo na Poznanjskem. Poljak dr. Mizerski je ostro govoril proti takemu fondu, kot dokazu sovraštva proti Poljakom. Finančni minister je rekel, da se bo ta fond rabil za osnovanje nemških društev in zadrug v mešanih krajih. Seveda je bil fond dovoljen.

Nemški listi priznavajo sedaj, da je bil namen poslanstva kardinala Koppa v Rimu med drugim tudi ta, da se prenese protektorat nad katoliki na Kitajskem od Francozov na Nemce. Vatikan se temu upira, ker se protektorat dotika pogostoma čisto cerkvenih poslov, in bi bilo neumevno, da se odvzame katoliški in poda protestantski državi, tudi ako ne bi uvaževal drugih političnih pomislekov.

Francija. Zola je bil od kasacijskega sodišča oproščen in sicer radi formalnega pogrška. Na njegovo žalitev vojaškega sodišča ne bi smel dvignuti vojni minister zatožbe, temveč to sodišče samo. S tem je faktično potrjena krivda Zole in ne v najmanje priznana opravičenost njegove tvrditve o nedolžnosti in krivični obsodbi Dréyfusovi, dasi židovski listi zavijajo po svoje.

Književnost.

O Hostnikovem rusko-slovenskem slovarju piše „Popotnik“: „Za nas Slovence je treba knjige, katera je osnovana na podlagi sorodnosti ruskega in slovenskega jezika. In tak slovar in tako slovnico nam je podal profesor Hostnik. — Sezimo torej, Slovenci, po tej knjigi in odprimo si pot v eno največjih literatur sveta. Ne le, da razširimo obzor, ampak tudi čast Slovana zahteva, da pozna največje slovensko literaturo, katero proučujevajo danes Francozi, Angleži in Nemci z največjo pozornostjo. Ruska literatura ima obdelane vse stroke znanstva; tu lahko crpimo Slovenci, da se nam ne bo vedno očitalo, da imamo vse od Nemcev. — Otresimo se tudi tiste neumne bojzani, ki je med nami tako razširjena, da smo „panslavisti, če se ruski učimo. Naš spas je v Avstriji, in so li nemški častniki panslavisti, ko se vsi učé ruščine? Sicer pa za stopajo to mnenje v Avstriji, in posebno po Slovenskem, le še podrepani birokrati in drugi nerazodni ljudje, kajti država sama vzdržuje na Dunaju javno učilišče za naučenje, med drugimi, tudi ruskega jezika.“

Naučno ministerstvo je naročilo okr. šolskemu nadzorniku prof. Levcu, da na podstavi Pleteršnikovega slovarja sestavi knjižico o sloven. pravopisu, poleg tega pa tudi končno veljavno dolčci za vse tiste slovniške oblike, ki se doslej pišejo v našem jeziku ali očitno napačno ali na razne načine. Ta »slov. pravopis« izide v c. kr. zalogi šolskih knjig na Dunaju.

Ženska ročna dela za pouk na ženskih učiteljskih. I. del: Kvačkanj. Spisala Pavla pl. Renzenberg. Cena 70 kr.

Starohrvatska Prosveta. Glasilo hrvatskoga starinarского društva u Kninu. God. III. Br. 3. i 4. Obseza med drugim: Topografske crte o starohrvatskim županijama u Dalmaciji. Iz ostavštine ot. Stj. Zlatovića. — Vrhovi starohrv. strjelica u „Prvom Muzeju hrv. spomemika u Kninu. Sa 22 slike. Fr. Radić. — Starohrv. bojne sjekire „Prv. Muz. hrv. sp. u Kninu. Sa slik. Fr. Radić. — Arheološki prilozii o religiji poganskih Hrvata. Sa slik. Fr. L. Maron. — Izvješće o radu Hrvatsk. starinar. dr. u Kninu u obće, a napose o krsćan. starinama dosada održivim i objelodanjenim u Dalmaciji. Fran Radić. — Razna poročila. Imenik članov. — To izdanje izhaja 4 krat na leto in stoji 4 gl. na leto. Za dijake 2 gl. Naroča se pri uredniku: Fr. Radiću v Korčuli. Priporočamo tudi slovenskim naobražencem „Starohrv. Prosvjetu“, ki podaje novih snovij za slovensko historijo.

„Zbornik za narodni život i običaje južnih Slovanov“ uredjuje dr. A. Radić. List ima tri oddelke; v prvem „Razprava“ se pri občeje po jedna veća izvorna narodoznanska razprava, potem sledé beležke iz domačega in tujega narodoznanstva. V drugem „Gradje“ popolna slika o narodnem životu posamičnega kraja, drobnosti in vesti iz knjig in spomenikov. Tretji del „Vjestnik“ prinaša poročila o domači in tujinarodoznanstveni književnosti. Zbornik izhaja odslej po dvakrat na leto; knjižna cena 2 gl. 50 kr. (za predplačnike 2 gl.) Izdava akademija v Zagrebu.

Skladatelj Miroslav Vilkar je priredil in izdal transkripcijo za glasovir svoje priljubljene skladbe „Mrtva ljubav“ (na besede Preradovičeve). Cena 80 kr.

„O vědě a umění.“ Rusko spisal grof Lev Tolstoj, na češko preložil prof. J. Novák. 30 kr.

„Socijalni demokratje novi kmečki prijatelji“, knjižica, katero je izdala tiskarna sv. Cirila v Mariboru v 2. izdanju, velja le 3 kr.

Dvorni sovetnik prof. Vatroslav Jagić je izdal knjigo „Neue Briefe von Dobrovsky, Kopitar und anderen Süd- und Westslaven“.

„Svetovna knjihovna“ Ottova v Pragi je izdala kot nadaljnje snopiče: 11.—13. Ibsen: „Nápadníci trůnu“, preložil Vrchlický. — 14. Tri humoreske Fr. Hubeša, in 15. „Lid a páni na Rusi“, francoski spisal Melchior de Vogüé. Posamni snopiči po 10 kr.

V francoščini spisani slovnici češkega jezika, ki izide v Parizu pri Leroux, in katero je sestavil Hautisch, je napisal znani učenjak prof. Louis Leger predgovor. Opozarja na pomen češkega naroda, na njegove zasluge v književnosti in umetnosti ter zlasti vnema francoske turiste za potovanje po Češkem, v prvi vrsti one, ki vsako leto prebivajo v čeških kopelih.

Počátky konstitučního života v Čechách od dr. Zđ. Tobolky. Seš. 1. Nákl. „Rozhled“ v Praze. Delo bode obsegalo kakih 10 zvezkov. Jako poučen spis za Čeha in druge Slovence. Seš. po 24 kr.

„Nové Selské Listy“. Neodvislý politicko-selský a slovanský list na Moravě. Ta list je nedavno zasnoval G. A. M. Daněk, po-

prejšnjik urednik „Selských Listů“, ki še izhajajo, pa pod drugim uredništvom. „N. S. L.“ izhajajo ob sredah in sobotah, ob poslednjih s posebno prilogo „Slavia“. V prilogi se priobčujejo vesti z vseh slovenskih zemelj, zlasti pa iz Rusije, o kateri dobiva list neposredna poročila tudi iz ruskih diplomatskih krogov. V obče pa so „Nové Selské Listy“ slovensko izdanje v političkem in kulturnem pogledu. List izhaja v Olomucu in stoji 1 gl. 57 kr. za četrt leta.

Pisemnictví české slovem i obrazem. Piše dr. Flajšhans in izdava Grossman a Svoboda v Pragi. Mnogo ilustracij in prilog. Podaje se češka literatura od najstarejših dob do danes; doslej je došlo 5 zv., ki sezajo do dobe Husove.

„Slovenské Pohľady“ priobčujejo pregled prevodov iz slovenskih literatur na češki jezik do konca 1897. Navaje se natanko, kedaj in kje je izšel izvornik in prevod. Ta spis (šešit 3. prinaša pričetek iz ruske literature) bi bil tudi slovenskim prelagateljem zelo poučen, ker iz njega posnamejo mnogokaj, kar bi se dalo preložiti na slovenski jezik.

Krakovska revija „Przegľad poljski“ prinaša v marčnem zvezku studijo o Čehih od Stan. Srokovskega.

Z majom prične izhajati v Krakovu mesečnik. „Prawo Slowian“, ki hoče v prvi vrsti delovati za zblizanje Čehov in Poljakov na gospodarskem polju in za ojačenje Slovenske vzajemnosti. List bo pisan v poljščini in češčini.

Volaričeve skladbe izidejo v uredbi koncertnega vodje Jos. Čerina.

Српски магазин (magazin), letnik 1897. uredil iguman Dionizij Miković. Ta list je zbornik dalmatinskih Srbov.

„ЖИВАЯ СТАРИНА“. Периодическое издание отдѣленія этнографіи Императорскаго русскаго географическаго Общества подъ редакцію Предсѣдательствующаго въ Отдѣленіи Этнографіи В. И. Ламанскаго. To velevažno izdanje, o katerem smo prejšnja leta poročali večkrat, izhaja sedaj uže 8. leto in je v tej dobi objavilo mnogo razprav in kritik o živi starini velike Rusije in drugih slovenskih zemelj. Tu navedemo nekoliko spisov iz I. in II. zvezka od l. 1897. N. pr.: О происхожденіи Псково-Печерскихъ полуостровцевъ. Ю. Трусмана. — Замѣтка по поводу предпологаемаго паданія народныхъ сказокъ. С. В. Максимова. — Бѣльница и пѣсни Енисейскаго округа. А. Александрова. — Домовикъ въ галицко-русскаго вѣрованіяхъ. Ю. А. Яворскаго. — Изъ галицко-русскаго народныхъ сказаній и суевѣрій. Od istega. — Дѣтскія и женскія бѣльнички. А. Макаренка. — Критика „Narodopisnega Sbornika československega“, ki ga urejuje prof. Fr. Pasternek. Itd. Zvezki, v obliki vel. knjig, stojé po poldrug rub. Znano je, da urednik „Ж. Ст.“, prof. Lamanski, je velik učenjak, slavist, slovenski historik, in da on zbira v tem izdanju, kar je zares vredno in važno. Zato pa poštevajo „Ж. Ст.“ pri vseh velikih narodih. Lamanski je med prvimi izdelal in priobčil navod za nabiranje in označevanje „žive starine“. Po njem se ravnajo drugi narodi in tudi slovenski.

Сумцовъ Н. Утилитарная этнографія (Изъ личныхъ сельскихъ наблюденій). Харьковъ 1897.

Афанасьевъ. Народныя русскія сказки. Изданіе 3., дополненное біографическимъ очеркомъ и указателями, подъ ред. А. Е. Грузинскаго. Москва 1897.

Opomnja upravnistva. S to (7.) št. je prišlo drugo četvrtletja; prosimo, da se naročnina obnovi pravočasno. Prosimo vljudno, da tisti, ki so bolj ali manj dolgo zaostali z naročnino, izpolnijo sedaj svojo dolžnost. Tisti, ki so dolžni, a so sami ustavili list, pa naj potrkajo na svojo vest, da zvedó, kaj jim stvoriti gledé na naš list; drugače potrkamo na poseben način na njih vrata. Prijateljem in šomišljenikom se priporočamo, da razprostranjajo naš list. Čas je tak, da pridejo v »Sl. Svet« važne stvari, katere naj bi premišljevala slovenska inteligencija.

Popravki k 6. št. „Sl. Sv.“: str. 83 na levi 25. v. zg.: izrečeno n. izrecno; str. 81, poslednja v. na desni spod.: **nemadjar-ske** n. neslovenske; str. 82, desna, 18. v. zg.: 50 n. 60; 85 na desni, 14. v. sp.: da **ne** postane.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja v 10. in 25. dan vsakega meseca, in sicer na 16 straneh. Stoji za vse leto gl. 5, pol leta gl. 2.50, četvrt leta gl. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četvrt leta 1 gl. — Posamične številke se razpošiljajo po 20 kr. — Zunaj Avstro-Ogerske na leto 6 gl. 50 kr. — Inerate sprejema upravnistvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), IX., Eisengasse Nr. 13.